

**Příloha Rámcového vzdělávacího programu
pro základní vzdělávání**

**Rámcový vzdělávací program
pro základní vzdělávání
upravený pro žáky
s mentálním postižením**

**Pracovní verze obsahující obecný úvod
a Díl I - Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
upravený pro žáky s lehkým mentálním postižením**

**Výzkumný ústav pedagogický v Praze
leden 2005**

OBSAH

Pracovní verze obsahující obecný úvod.....	1
OBSAH.....	2
AUTORSKÝ KOLEKTIV.....	4
ČÁST A.....	5
1.Vymezení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání upraveného pro žáky s mentálním postižením.....	5
1.1 Specifické principy Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání upraveného pro žáky s mentálním postižením (dále jen RVP ZV–MP).....	6
ČÁST B.....	7
2.Charakteristika oboru vzdělání – základní vzdělávání pro žáky s mentálním postižením.....	7
2.1 Povinnost školní docházky.....	7
2.2 Organizace základního vzdělávání.....	8
2.3 Hodnocení výsledků vzdělávání.....	8
2.4 Ukončování základního vzdělávání a získání dokladu o dosaženém stupni vzdělání.....	8
ČÁST C.....	9
Díl I	
RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ UPRAVENÝ PRO ŽÁKY S LEHKÝM MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM.....	9
3.Pojetí a cíle základního vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.....	10
3.1 Pojetí základního vzdělávání.....	10
3.2 Cíle základního vzdělávání.....	10
4.Klíčové kompetence.....	12
5.Vzdělávací oblasti.....	15
5.1 JAZYK A JAZYKOVÁ KOMUNIKACE.....	17
5.1.1 ČESKÝ JAZYK A LITERATURA.....	18
5.1.2 CIZÍ JAZYK.....	21
5.2 MATEMATIKA A JEJÍ APLIKACE.....	23
5.2.1 MATEMATIKA A JEJÍ APLIKACE.....	24
5.3 INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE.....	29
5.3.1 INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE.....	29
5.4 ČLOVĚK A JEHO SVĚT.....	31
5.4.1 ČLOVĚK A JEHO SVĚT.....	32
5.5 ČLOVĚK A SPOLEČNOST.....	36
5.5.1 DĚJEPIS.....	36
5.5.2 VÝCHOVA K OBČANSTVÍ.....	39
5.6 ČLOVĚK A PŘÍRODA.....	42
5.6.1 FYZIKA.....	43
5.6.2 CHEMIE.....	45
5.6.3 PŘÍRODOPIS.....	48
5.6.4 ZEMĚPIS.....	51
5.7 UMĚNÍ A KULTURA.....	55
5.7.1 HUDEBNÍ VÝCHOVA.....	56
5.7.2 VÝTVARNÁ VÝCHOVA.....	58
5.8 ČLOVĚK A ZDRAVÍ.....	60
5.8.1 VÝCHOVA KE ZDRAVÍ.....	61

5.8.2 TĚLESNÁ VÝCHOVA.....	63
5.9 ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE.....	69
5.9.1 ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE.....	70
6.Průřezová témata.....	76
7.Rámcový učební plán.....	77
7.1 Poznámky k rámcovému učebnímu plánu.....	78
7.2 Poznámky ke vzdělávacím oblastem.....	78
8.Materiální, personální, hygienické, organizační a jiné podmínky pro uskutečňování RVP ZV upraveného pro žáky s mentálním postižením.....	81
9.Zásady pro zpracování školního vzdělávacího programu.....	85
ČÁST D.....	88
10.Slovník použitých výrazů z oblasti speciální pedagogiky.....	88

AUTORSKÝ KOLEKTIV

Celková gesce přípravy dokumentu:

Jaroslav Jeřábek, Jan Tupý

Celková koncepce dokumentu a celková koordinace jeho přípravy:

Eva Brychnáčová, Jana Zahradníková

Autoři jednotlivých částí dokumentu (VÚP):

Eva Brychnáčová, Jana Zahradníková, Marcela Zahradníková

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání upravený pro žáky s lehkým mentálním postižením:

Externí autoři a zpracovatelé podkladových textů:

Zdenka Michalová, Marcela Piskořová, Arnold Santus, Iva Švarcová, Marie Vítková, Jaroslava Zemková

Externí spolupracovníci a poradci:

Pracovní tým ředitelů škol, které vzdělávají žáky s mentálním postižením:

Alžběta Cibochová, Dagmar Čapková, Stanislav Drbout, Stanislava Dyršmídková, Marie Filipcová, Růžena Fesslová, Josef Hon, Marie Kirilenková, Alena Kohoutová, Alena Kolajová, Marta Labojová, Petr Petráš, Jindřich Petřek, Ivan Pospíchal, Petr Ptáček, Pavel Svoboda, Eva Sroková, Jana Tintěrová

Odbor 24 MŠMT ČR pod vedením Jiřího Pilaře a Marty Teplé

Tým odborných didaktiků VÚP

ČÁST A

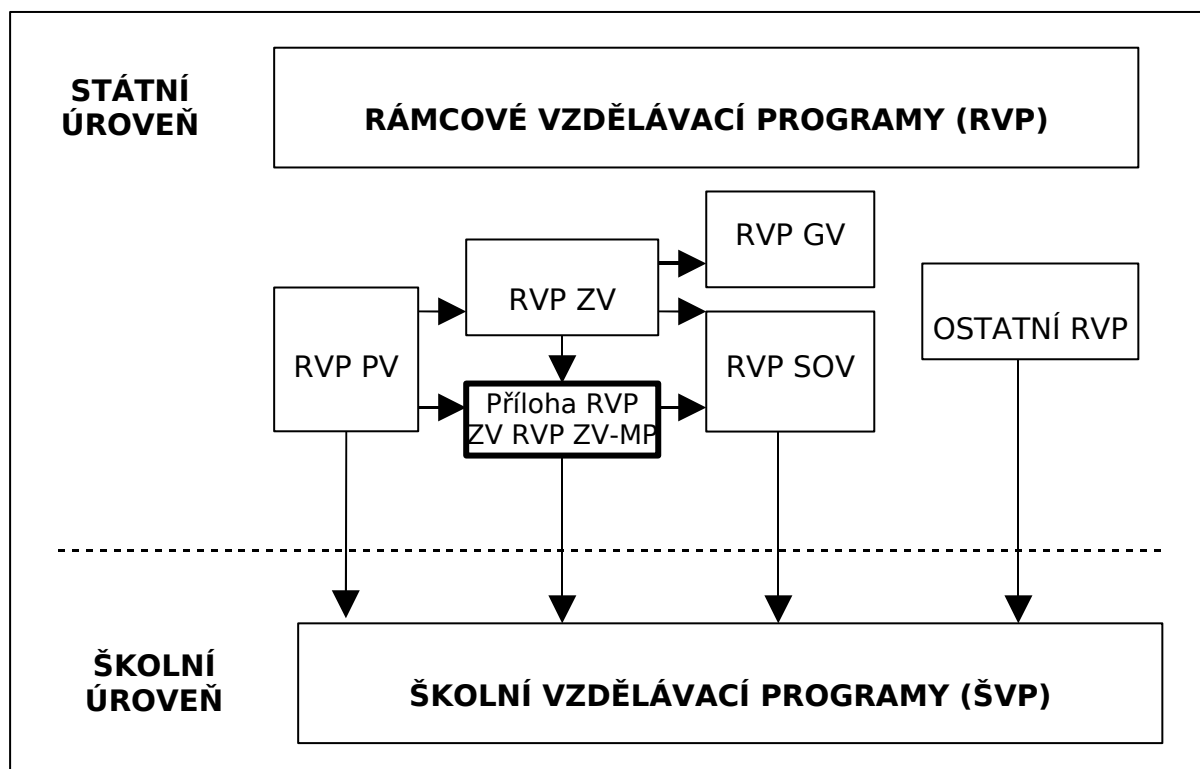
1. Vymezení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání upraveného pro žáky s mentálním postižením

V souladu s novými principy kurikulární politiky, zformulovanými v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice (tzv. Bílé knize) a zakotvenými v Zákoně o předškolním, základním, středním vyšším odborném a jiném vzdělávání, se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů.

Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – **státní a školní** (viz graf).

Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představují **Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy** (dále jen RVP). Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek. Pro jednotlivé obory vzdělání se vydávají rámcové vzdělávací programy, které vymezují závazné rámce vzdělávání. Školní úroveň představují **školní vzdělávací programy** (dále jen ŠVP), které si vytváří každá škola podle zásad stanovených v příslušném RVP a podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na dané škole.

Rámcové i školní vzdělávací programy jsou veřejné dokumenty přístupné pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost.

Graf – Systém kurikulárních dokumentů

Legenda: RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání; RVP ZV - Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání; Příloha RVP ZV: RVP ZV-MP - Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání upravený pro žáky s mentálním postižením; RVP GV - Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání; RVP SOV - Rámcový vzdělávací program (programy) pro střední odborné vzdělávání, Ostatní RVP - rámcové vzdělávací programy, které kromě výše uvedených vymezuje školský zákon - Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání, Rámcový vzdělávací program pro jazykové vzdělávání, případně další.

1.1 Specifické principy Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání upraveného pro žáky s mentálním postižením (dále jen RVP ZV–MP)

RVP ZV-MP:

- koncepčně je v souladu s RVP ZV a představuje jeho modifikaci pro vzdělávání žáků s mentálním postižením
- respektuje sníženou úroveň rozumových schopností žáků, jejich fyzické a pracovní možnosti a předpoklady
- vymezuje podmínky pro speciální vzdělávání žáků s různým stupněm postižení
- specifikuje úroveň klíčových kompetencí, jíž by měli žáci s mentálním postižením dosáhnout na konci základního vzdělávání
- stanovuje cíle vzdělávání žáků s mentálním postižením
- vymezuje vzdělávací obsah – očekávané výstupy a učivo na úrovni, kterou by si měli žáci osvojit v průběhu základního vzdělávání
- zařazuje jako součást základního vzdělávání průřezová témata
- podporuje přípravu na společenské a profesní uplatnění, popřípadě na výkon jednoduchých pracovních činností
- umožňuje uplatňování speciálně pedagogických metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání s jejichž pomocí mohou žáci dosahovat výsledků, které odpovídají jejich maximálním možnostem
- stanovuje základní vzdělávací úroveň, kterou škola musí respektovat ve svém školním vzdělávacím programu

Vzdělávací proces se přizpůsobuje úrovni psychického a fyzického rozvoje žáků. Vzhledem k variabilitě schopností a úrovni vědomostí a dovedností, je nezbytné při vzdělávání uplatňovat přístupy odpovídající vývojovým a osobnostním specifikům žáků za přispění podpůrných opatření.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání upravený pro žáky s mentálním postižením je otevřený dokument, který může být upravován podle potřeb společnosti, zkušeností s realizací školních vzdělávacích programů.

ČÁST B

2. Charakteristika oboru vzdělání – základní vzdělávání pro žáky s mentálním postižením

Základní vzdělávání je oborem vzdělání zařazeným do soustavy oborů vzdělání. V souladu se školským zákonem je pro realizaci základního vzdělávání vydán Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání a jeho samostatná příloha Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání upravený pro žáky s mentálním postižením (dále jen RVP ZV–MP).

Žáci, kteří nezvládají požadavky obsažené v RVP ZV z důvodu snížení úrovně rozumových schopností, se vzdělávají podle přílohy RVP ZV–MP. Tato příloha obsahuje 3 díly, které jsou zpracovány podle stupně mentálního postižení žáků a jsou navzájem plně propustné.

Díl I. – RVP ZV upravený pro vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (dále jen RVP ZV–MP I)

Díl II. - RVP ZV upravený pro vzdělávání žáků se středně těžkým mentálním postižením (dále jen RVP ZV–MP II)

Díl III. - RVP ZV upravený pro vzdělávání žáků s těžkým a hlubokým mentálním postižením (dále jen RVP ZV–MP III)

2.1 Povinnost školní docházky

Základní vzdělávání žáků s mentálním postižením se realizuje na základní škole nebo základní škole speciální v rámci povinné školní docházky po dobu devíti školních let, nejvýše však do konce školního roku, v němž žák dosáhne sedmnáctého roku věku¹. Vzdělání žáků s hlubokým mentálním postižením se může realizovat jiným způsobem plnění povinné školní docházky².

Začátek povinné školní docházky lze odložit nejvýše do dovršení osmého roku věku dítěte. O odkladu školní docházky rozhoduje ředitel školy na základě písemné žádosti zákonného zástupce žáka, která musí být doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení a odborného lékaře³.

Žák plní povinnou školní docházku:

- v základní škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením
- v základní škole speciální
- ve speciální třídě základní školy podle RVP ZV–MP
- v rámci individuální integrace ve třídách základní školy nebo školy určené pro žáky s jiným druhem postižení podle individuálního vzdělávacího plánu
- v rámci jiného způsobu plnění povinné školní docházky, který je stanoven zákonem (individuální vzdělávání, vzdělávání žáků s hlubokým mentálním postižením)

---

¹ Školský zákon § 55, odstavec 1,2 – další zákonné možnosti ukončování základního vzdělávání

² Školský zákon § 42 - Vzdělávání žáků s hlubokým mentálním postižením

³ Školský zákon § 37

2.2 Organizace základního vzdělávání

Základní vzdělávání v základní škole má devět ročníků a člení se na 1. stupeň (1. - 5. ročník) a 2. stupeň (6. - 9. ročník). Základní škola speciální má deset ročníků.

Základní vzdělávání pro žáky se zdravotním postižením, kteří se vzdělávají ve třídách nebo školách s upraveným vzdělávacím programem, může s předchozím souhlasem ministerstva školství trvat deset ročníků (1. stupeň 1. – 6. ročník, 2. stupeň 7. – 10. ročník).

O převedení žáka do vzdělávacího programu základního vzdělávání pro žáky se zdravotním postižením nebo vzdělávacího programu základní školy speciální rozhoduje ředitel školy na základě písemného doporučení odborného lékaře a školského poradenského zařízení, pouze s předchozím písemným souhlasem zákonného zástupce žáka. Ředitel školy je povinen informovat zákonného zástupce žáka o rozdílech ve vzdělávacích programech.

2.3 Hodnocení výsledků vzdělávání

Hodnocení výsledků vzdělávání žáka je na vysvědčení vyjádřeno klasifikačním stupněm, slovním hodnocením nebo kombinací obou způsobů. O způsobu hodnocení rozhoduje ředitel školy se souhlasem školské rady. Výsledky v základní škole speciální se hodnotí slovně.

Předměty speciálně pedagogické péče vznikající na úrovni ŠVP se neklasifikují.

2.4 Ukončování základního vzdělávání a získání dokladu o dosaženém stupni vzdělání

Žák splní povinnou školní docházku uplynutím období školního vyučování ve školním roce, v němž dokončí poslední rok povinné školní docházky.

Stupeň základní vzdělání žák získá úspěšným ukončením základního vzdělávání podle ŠVP v základní škole, případně ukončením kurzu pro získání **základního vzdělání**.

Ukončením vzdělávacího programu základního vzdělávání v základní škole speciální získá žák **základy vzdělání**.

Dokladem o dosažení základního vzdělání je vysvědčení o ukončení devátého, popřípadě desátého ročníku nebo vysvědčení o ukončení kurzu pro získání základního vzdělání popřípadě základů vzdělání. Tato vysvědčení jsou opatřena doložkou o získání stupně vzdělání.

ČÁST C

DÍL I RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ UPRAVENÝ PRO ŽÁKY S LEHKÝM MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM

3. Pojetí a cíle základního vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením

3.1 Pojetí základního vzdělávání

Základní vzdělávání navazuje na výchovu v rodině a na předškolní vzdělávání. Je jedinou etapou vzdělávání, kterou povinně absolvuje celá populace žáků ve dvou obsahově, organizačně a didakticky navazujících stupních vzdělávání (1. a 2. stupeň).

Vzhledem k tomu, že dítě s lehkým mentálním postižením dosahuje školní zralosti v pozdějším věku, než je tomu u ostatní populace, je dané skutečnosti přizpůsobeno i vzdělávání na *prvním stupni* především v 1. období (1.–3. ročník). Většina dětí s lehkým mentálním postižením je opožděná z hlediska sociálního, psychického a fyzického vývoje. Přechod z rodinné péče nebo předškolního vzdělávání musí být pozvolný a postupný. S ohledem na rozdílnost rozumových schopností žáků, schopnosti učení a pracovních výsledků, je třeba přistupovat ke každému žákovi individuálně, respektovat jeho možnosti a pozitivně hodnotit každý pokrok v rozvoji jeho osobnosti. V tomto období je tedy hlavním úkolem adaptace žáků na nové prostředí, nový styl práce a upevňování základních hygienických a vytváření sociálních návyků.

Druhý stupeň základního vzdělávání je zaměřen na získávání vědomostí, rozvíjení dovedností a návyků, které žáci mohou využít ke zvýšení kvality osobního života včetně profesního uplatnění. Z tohoto důvodu je ve vzdělávacím procesu žáků s lehkým mentálním postižením, na rozdíl od vzdělávání žáků bez postižení, kladen větší důraz na vytváření sociálních a praktických dovedností.

Program je koncipován tak, aby žáci s různým stupněm mentálního postižení, za podpory speciálně vzdělávacích metod, mohli dosáhnout co nejvyšší možné úrovně osobnostních kvalit.

Pro vzdělávání je třeba vytvořit optimální podmínky, které vyžadují především přátelskou atmosféru a takové pracovní klima, aby žáci školu rádi navštěvovali, nebáli se případných neúspěchů a v rámci svých možností dosáhli základního vzdělání nebo základů vzdělání.

3.2 Cíle základního vzdělávání

Ve vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením lze usilovat o naplnění identických cílů uvedených v RVP ZV. Je třeba uplatňovat přístupy, odpovídající vývojovým a osobnostním zvláštnostem žáků. Proto jsou u jednotlivých cílů naznačena možná úskalí, která je nutno mít na zřeteli a doporučení, která by mohla dosažení daných cílů napomoci.

- **Umožnit žákům osvojit si strategii učení a motivovat je pro celoživotní učení**
Učení je základní podmínkou psychického vývoje žáků. Poznávací procesy žáků bývají rozvinuty na úrovni konkrétních operací, je třeba naučit žáky ustálenému postupu při osvojování učiva, dbát na jeho dodržování, častým opakováním upevňovat získané poznatky a formou oceňování sebemenších úspěchů žáky motivovat a přiměřeným způsobem jim prezentovat význam vzdělávání.
- **Podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů**
U žáků převažuje myšlení názorné a konkrétní, logické uvažování je úzce spjaté s realitou, překročení rámce konkrétní situace často nebývá možné. Úroveň rozumových schopností ve složce vědomostní je důležité u žáků soustavně systematicky rozvíjet a vytvářet dostatek příležitostí k získávání nových zkušeností a poznatků.
- **Vést žáky k všestranné a účinné komunikaci**

Dovednost komunikovat je jedním ze základních faktorů ovlivňujících úspěšnost procesu sociální integrace žáků. K získávání komunikačních dovedností je třeba důsledně využívat veškerých možností daných vzdělávacím obsahem i osobních zkušeností a poznatků žáků.

- **Rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých**
Předpokladem dosahování cíle jsou vstřícné způsoby komunikace, schopnost porozumění chování a činnostem druhých, posouzení adekvátnosti vlastního chování a jednání, chápání přínosu spolupráce a jejích podmínek. Je nezbytné vytvářet dostatek prostoru k týmové práci žáků, umožnit jim zažít uspokojení ze společných výsledků a posilovat tak možnosti budoucího pracovního uplatnění.
- **Připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako samostatné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti**
Požadavky je nezbytné přizpůsobit možnostem žáků a pokračovat navázáním na již zařazené jednodušší normy chování, podporovat rozvoj samostatnosti a zodpovědnosti, vědomí práv a povinností občanů a vhodným způsobem formovat hodnotovou orientaci žáků.
- **Vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací, rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, svému prostředí i k přírodě**
Vhodnou stimulací lze ovlivňovat emoční procesy žáků vyjadřující jejich vztahy a postoje k okolnímu světu. Je třeba zajišťovat žákům dostatek příležitostí k získání zkušeností v činnostech, které jim přinášejí radost, uspokojení, zážitky a tím podporovat jejich psychický vývoj žádoucím směrem.
- **Učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný**
Na základě pochopení základních potřeb zdravého vývoje člověka je třeba vytvářet a upevňovat poznatky a dovednosti žáků v oblasti péče o zdraví a jeho preventivní ochrany, vést žáky k pozitivnímu myšlení, k překonávání stresových situací, adekvátnímu jednání v konkrétních situacích a k organizaci denního režimu ve smyslu dodržování zdravého životního stylu.
- **Vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi**
Náročnost adaptace na uvedené požadavky souvisí s pomalejším přechodem žáků od pochopení norem chování k jejich praktickému uplatňování. Je třeba ve zvýšení míře zajišťovat žákům dostatek příležitostí k získávání potřebných zkušeností pro porozumění odlišnosti jiných kultur a toleranci k minoritním skupinám ve společnosti.
- **Pomáhat žákům poznávat a rozvíjet své schopnosti i reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci**
Při rozhodování o profesní orientaci umožnit žákům vyzkoušet si konkrétní pracovní činnosti a s pomocí odpovědných osob zvolit tu, která jim bude nejlépe vyhovovat, a kterou budou zvládat.

4. Klíčové kompetence

Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu.

Smyslem a cílem vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením je jejich vybavení souborem klíčových kompetencí na úrovni, která je pro ně dosažitelná a umožní jim efektivně a odpovídajícím způsobem jednat v různých situacích. Osvojování klíčových kompetencí je proces dlouhodobý a složitý a postupně se vytváří v průběhu života. Úroveň klíčových kompetencí, které žáci dosáhnou na konci základního vzdělávání, nelze ještě považovat za konečnou, ale získané klíčové kompetence tvoří důležitý základ pro celoživotní učení žáka, jeho vstup do života a do pracovního procesu. Ve výčtu a obecné formulaci odpovídají klíčové kompetence stanovené v RVP ZV–MP I požadavkům základního vzdělávání. Jejich vytváření musí důsledně respektovat individuální zvláštnosti, schopnosti a možnosti žáků.

Klíčové kompetence nestojí vedle sebe izolovaně, různými způsoby se prolínají, jsou multifunkční, mají nadpředmětovou podobu a lze je získat vždy jen jako výsledek celkového procesu vzdělávání. **Proto k jejich utváření a rozvíjení musí směřovat a přispívat veškerý vzdělávací obsah i aktivity a činnosti, které ve škole probíhají.**

Vzhledem ke specifickým potřebám žáků s lehkým mentálním postižením je kladen důraz především na klíčové kompetence pracovní, sociální a personální a komunikativní.

V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány: kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence pracovní.

<h3>Kompetence k učení</h3>

Na konci základního vzdělávání žák:

- využívá vhodné naučené metody, způsoby učení a pomocné techniky
- pracuje s učebnicemi, učebními materiály a učebními pomůckami
- poznává vlastní pokroky a uvědomuje si problémy, které mu brání v učení
- používá základní pojmy z různých vzdělávacích oblastí
- dokáže vyhledávat a využívat informace v praktickém životě
- chápe obecně používané termíny, znaky a symboly
- uvědomuje si význam vzdělání v kontextu s pracovním uplatněním

Kompetence k řešení problémů

Na konci základního vzdělávání žák:

- vnímá problémové situace, rozpozná problémy a hledá nejvhodnější způsob řešení
- samostatně řeší běžné životní situace a přiměřeně ke svým možnostem překonává životní překážky
- přijímá důsledky svých rozhodnutí
- nenechá se při řešení problému odradit nezdarem
- dokáže popsat problém a svěřit se s ním, při řešení složitějších problémů požádá o radu a řídí se jí
- dokáže přivolat pomoc v případě ohrožení vlastní nebo jiné osoby

Kompetence komunikativní

Na konci základního vzdělávání žák:

- vyjadřuje se srozumitelně v ústním projevu a umí vést dialog
- rozumí obsahu sdělení a přiměřeně na něj reaguje
- rozumí běžně užívaným textům, záznamům a obrazovým materiálům
- zvládá jednoduchou formu písemné komunikace
- vyjadřuje své názory a postoje a umí vhodnou formou obhájit svůj názor
- využívá pro komunikaci běžné informační a komunikační prostředky
- využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi

Kompetence sociální a personální

Na konci základního vzdělávání žák:

- má povědomí o základních mravních hodnotách
- posiluje své sebevědomí na základě poznání a pochopení vlastní osoby
- respektuje pravidla práce v týmu a svými pracovními činnostmi ovlivňuje kvalitu společné práce
- rozpoznává nevhodné a rizikové chování, uvědomuje si jeho možné důsledky
- navazuje a udržuje vztahy s vrstevníky, respektuje druhé lidi a snaží se upevňovat dobré mezilidské vztahy
- posiluje sociální chování a sebeovládání, je vnímavý k potřebám starých, nemocných a postižených lidí
- uvědomuje si nebezpečí možného psychického i fyzického zneužívání vlastní osoby

Kompetence občanské

Na konci základního vzdělávání žák:

- zná základní práva a povinnosti občanů, respektuje společenské normy a pravidla soužití
- zvládá běžnou komunikaci s úřady
- chápe nebezpečí rasizmu a xenofobie
- chrání své zdraví, uvědomuje si význam zdravého životního stylu, podílí se na ochraně životního prostředí
- dokáže se chovat v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka podle pokynů kompetentních osob a uplatnit osvojené dovednosti a postupy

Kompetence pracovní

Na konci základního vzdělávání žák:

- zvládá základní pracovní dovednosti, operace a postupy, má vytvořen pozitivní vztah k manuálnímu činnostem
- dodržuje zásady bezpečnosti, ochrany zdraví, hygieny práce, ochrany životního prostředí a společenských hodnot a uplatňuje je při pracovních činnostech
- pracuje podle daného pracovního postupu, návodu, náčrtu a orientuje se v jednoduché technické dokumentaci
- je schopen pracovní výdrže, koncentrace na pracovní výkon a jeho dokončení
- reálně posoudí výsledek své práce i práce ostatních
- má konkrétní představu o pracovních činnostech běžných profesí
- využívá získané znalosti a zkušenosti a vytváří si představu o možnostech svého budoucího pracovního uplatnění

5. Vzdělávací oblasti

Vzdělávací obsah základního vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením je, ve shodě s RVP ZV, rozdělen do devíti **vzdělávacích oblastí**. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory:

- **Jazyk a jazyková komunikace** (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk)
- **Matematika a její aplikace** (Matematika a její aplikace)
- **Informační a komunikační technologie** (Informační a komunikační technologie)
- **Člověk a jeho svět** (Člověk a jeho svět)
- **Člověk a společnost** (Dějepis, Výchova k občanství)
- **Člověk a příroda** (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis)
- **Umění a kultura** (Hudební výchova, Výtvarná výchova)
- **Člověk a zdraví** (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)
- **Člověk a svět práce** (Člověk a svět práce)

Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou v úvodu vymezeny **Charakteristikou vzdělávací oblasti**, která vyjadřuje postavení a význam vzdělávací oblasti v základním vzdělávání a charakterizuje vzdělávací obsah jednotlivých vzdělávacích oborů dané vzdělávací oblasti. Dále je v této části naznačena návaznost mezi vzdělávacím obsahem 1. stupně a 2. stupně základního vzdělávání.

Na charakteristiku navazuje **Cílové zaměření vzdělávací oblasti**. Tato část vymezuje, k čemu je žák prostřednictvím vzdělávacího procesu veden, aby postupně dosahoval klíčových kompetencí.

Praktické propojení vzdělávacího obsahu s klíčovými kompetencemi je dáno tím, že si škola na základě cílového zaměření vzdělávací oblasti stanovuje ve ŠVP vzdělávací strategii vyučovacích předmětů (vymezuje vzdělávací příležitosti, činnosti vedoucí ke snaze o dosažení očekávaných výstupů).

Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou koncipovány tak, aby respektovaly sníženou úroveň rozumových schopností žáků a svými konkrétními cíly a vzdělávacím obsahem podporovaly poznávací zájmy a potřeby žáků a rozvíjely tak jejich osobnost.

Vzdělávací obsah vzdělávacích oborů je přizpůsoben schopnostem a možnostem žáků a tvoří očekávané výstupy a učivo na 1. a 2. stupni základního vzdělávání. První stupeň je členěn na 1. období (1. – 3. ročník) a 2. období (4. – 5. ročník).

Očekávané výstupy mají činnostní povahu, jsou prakticky zaměřené a využitelné v běžném životě. Na rozdíl od RVP ZV jsou v RVP ZV–MP I formulovány odlišně, neboť není možné předem předvídat ani definovat co je žák s lehkým mentálním postižením schopen v určitém věku zvládnout tak, aby daný výstup byl ověřitelný. **Proto mají očekávané výstupy v RVP ZV–MP I podmíněnou formulaci a vyjadřují záměr pedagogického působení.**

V souladu s RVP ZV jsou očekávané výstupy stanoveny na konec 3. ročníku (1. období), na konec 5. ročníku (2. období) a na konec 9. ročníku.

Učivo v RVP ZV–MP I je v rozsahu, který odpovídá snížené rozumové kapacitě žáků s lehkým mentálním postižením. Je strukturováno do jednotlivých tematických okruhů (témat, činností) a je chápáno jako *prostředek k dosažení očekávaných výstupů*. Učivo takto vymezené je **doporučeno školám k dalšímu rozpracování do jednotlivých ročníků nebo delších časových úseků. Na úrovni ŠVP se učivo stává závazné.**

Při tvorbě **školních vzdělávacích programů** si školy rozpracují vzdělávací obsah jednotlivých vzdělávacích oborů tak, aby odpovídal konkrétním potřebám a schopnostem žáků. Rozčlení, případně doplní a rozpracují jej do vzdělávacích oblastí jednotlivých vyučovacích předmětů. Z jednoho vzdělávacího oboru může být vytvořen jeden vyučovací předmět nebo více vyučovacích předmětů, případně může vyučovací předmět vzniknout *integrací* vzdělávacího obsahu více vzdělávacích oborů nebo jejich částí (integrováný vyučovací předmět).

5.1 JAZYK A JAZYKOVÁ KOMUNIKACE

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace má stěžejní postavení ve výchovně vzdělávacím procesu. Rozvíjí u žáků osvojení a správné používání ústní i písemné podoby spisovného jazyka. Žáci se učí vnímat různá sdělení, rozumět jim a reprodukovat je. Jazykový rozvoj žáků s lehkým mentálním postižením probíhá paralelně s rozumovým a emocionálním zráním.

Vzdělávací oblast zahrnuje učivo zaměřené na rozvoj smyslového a citového vnímání, vyjadřovacích schopností, čtení s porozuměním, práce s literárním textem, psaní a základy jednoduché konverzace v cizím jazyce.

Obsah vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace se realizuje ve vzdělávacích oborech **Český jazyk a literatura** a **Cizí jazyk**.

Obsah vzdělávacího oboru **Český jazyk a literatura** je rozdělen do tří specifických složek: komunikační a slohová výchova, jazyková výchova a literární výchova. Ve výuce se vzdělávací obsah jednotlivých složek vzájemně prolíná.

Komunikační a slohová výchova vede žáky k rozvíjení slovní zásoby, řečových schopností a komunikačních dovedností, k vnímání a chápání různých jazykových sdělení. Hlavním úkolem je naučit žáky správně a srozumitelně se vyjadřovat, osvojit si správnou techniku psaní, napsat krátká sdělení a číst s porozuměním. Na prvním stupni má složka komunikační a slohové výchovy samostatnou část Psaní.

Jazyková výchova se zaměřuje na osvojení a užívání mateřského jazyka v jeho mluvené i písemné podobě. Je nástrojem funkčního dorozumívání žáků.

Literární výchova se zaměřuje na postupné vytváření základních čtenářských dovedností a návyků a na odpovídající reprodukci přečteného. Prostřednictvím četby se žáci seznamují se základními literárními formami a učí se rozlišovat představy od skutečnosti.

Obsah vzdělávacího oboru **Cizí jazyk** pomáhá žákům překonat jazykovou bariéru při cestách do zahraničí a připravuje je k praktickému užívání základů cizího jazyka. Zlepšuje jejich postavení při nabídkách na trhu práce, a tím zamezuje jejich společenské izolaci.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- rozvíjení řečových schopností, myšlení, emocionálního a estetického vnímání
- srozumitelnému vyjadřování se ústní i písemnou formou spisovného jazyka
- dorozumívání v běžných komunikačních situacích, ke sdělování názorů
- rozvíjení pozitivního vztahu k mateřskému jazyku
- osvojení a rozvíjení správné techniky čtení a psaní, vytváření čtenářských dovedností a čtení s porozuměním
- získávání základních literárních poznatků důležitých pro pochopení čteného textu
- zvládnutí orientace v textech různého zaměření
- k individuálnímu prožívání slovesného uměleckého díla a zájmu o literaturu
- získávání sebedůvěry při vystupování na veřejnosti a ke kultivovanému projevu v běžných situacích

5.1.1 ČESKÝ JAZYK A LITERATURA

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

1. stupeň

KOMUNIKAČNÍ A SLOHOVÁ VÝCHOVA

Očekávané výstupy – 1. období

žák by měl

- *dbát na správnou výslovnost, tempo řeči a pravidelné dýchání*
- *rozumět pokynům přiměřené složitosti*
- *číst s porozuměním jednoduché texty*
- *zvládat základní hygienické návyky spojené se psaním a dodržovat čitelnost psaného projevu*
- *psát písmena a číslice – dodržovat poměr výšky, velikost, sklon a správné tvary písmen*
- *spojování písmen i slabik*
- *převádět slova z mluvené podoby do psané polohy*
- *dodržovat správné pořadí písmen a úplnost slov*
- *zvládat opis a přepis krátkých vět*

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- *tvořit otázky a odpovídat na ně*
- *vyprávět vlastní zážitky, jednoduchý příběh podle přečtené předlohy nebo ilustrací a domluvit se v běžných situacích*
- *v mluveném projevu volit správnou intonaci, přízvuk, pauzy a tempo řeči*
- *mít vytvořenu odpovídající slovní zásobu k souvislému vyjadřování*
- *popsat jednoduché předměty, činnosti a děje*
- *opisovat a přepisovat jednoduché texty*
- *napsat správně a přehledně jednoduchá sdělení*
- *dbát na úpravný a čitelný písemný projev, dodržovat vzdálenost mezer mezi slovy*
- *ovládat psaní hůlkového písma*

Učivo

- **čtení** - analyticko-syntetické činnosti, vyvozování hlásek a písmen, diferenční cvičení pro rozvoj zrakového a sluchového vnímání, čtení obrázků, slabik, slov, jednoduchých vět, tvoření jednoduchých vět, tiché čtení, orientace ve čteném textu
- **naslouchání** – koncentrační cvičení
- **mluvený projev** – základy techniky mluveného projevu (dýchání, tvoření hlasu, výslovnost, slovní přízvuk, intonace, rytmizace), vypravování, popis; edukace a reedukace řeči, rozvíjení fonetického sluchu; základní komunikační pravidla (oslovení, zahájení a ukončení dialogu, střídání rolí mluvčího a posluchače, zdvořilé vystupování), mimojazykové prostředky řeči (mimika, gesta)
- **psaní** - rozvíjení psychomotorických schopností, jemné motoriky a pohybové koordinace, psaní písmen, slabik, slov, vět číslic i podle nápovědy, opis psacího písma a přepis jednoduchého tištěného textu, základní hygienické návyky při psaní, technika psaní - automatizace psacího pohybu, plynulé psaní slov, úprava - nadpis, okraje, odstavce, vzdálenost mezi písmeny a slovy
- **formy společenského styku** – pozdrav, poděkování, prosba, omluva, vzkaz, blahopřání, adresa, dopis

JAZYKOVÁ VÝCHOVA

Očekávané výstupy - 1. období

žák by měl

- *znát všechna písmena malé a velké abecedy*
- *rozpoznat samohlásky (odlišovat jejich délku) a souhlásky*
- *tvořit slabiky*
- *rozlišit věty, slova, slabiky, hlásky*
- *psát velká písmena na začátku věty a ve vlastních jménech*

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- *určovat samohlásky a souhlásky*
- *rozlišovat tvrdé, měkké a obojetné souhlásky a ovládat jejich pravopis*
- *správně vyslovovat a psát slova se skupinami dě-tě-ně-bě-pě-vě-mě*
- *řadit slova podle abecedy*
- *správně vyslovovat a psát znělé a neznělé souhlásky*
- *dodržovat pořádek slov ve větě, poznat a určovat druhy vět*
- *poznat podstatná jména a slovesa a znát osobní zájmena*

Učivo

- **abeceda** - abecední řazení
- **hláskosloví** - samohlásky a souhlásky, dělení souhlásek, psaní i/y po měkkých a tvrdých souhláskách, výslovnost a psaní znělých a neznělých souhlásek na konci a uvnitř slova
- **nauka o slově** - členění slova na hlásky a slabiky, slova stejného a opačného významu, třídění slov čtení, psaní a výslovnost slov se skupinami dě-tě-ně-bě-pě-vě-mě
- **věta** - druhy vět, tvoření vět
- **tvarosloví** - vyjmenovaná slova a slova příbuzná, druhy slov - podstatná jména, slovesa
- **zvuková stránka jazyka** – sluchové rozlišení hlásek, výslovnost samohlásek, souhlásek a souhláskových skupin, modulace souvislé řeči (tempo, intonace, přízvuk)

LITERÁRNÍ VÝCHOVA

Očekávané výstupy – 1. období

žák by měl

- *pamatovat si a reprodukovat jednoduché říkanky a básničky*
- *dokázat se koncentrovat na poslech pohádek a krátkých příběhů*
- *reprodukovat krátký text podle otázek a ilustrací*

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- *číst krátké texty s porozuměním a dokázat je reprodukovat podle jednoduché osnovy*
- *ovládat tiché čtení a orientovat se ve čteném textu*
- *rozlišovat prózu a verše*
- *určit v přečteném textu hlavní postavy a jejich vlastnosti*
- *rozlišit pohádkové prostředí od reálného*
- *dramatizovat jednoduchý příběh*
- *vyprávět zhlédnutý filmový nebo divadelní příběh podle daných otázek*

Učivo

- **přednes** - říkanky a krátké básničky

- **poslech** předčítaného textu
- **porozumění textu** - hlavní postava a její vlastnosti, rozlišení místa, času a děje, prostředí reálné a pohádkové, hlavní myšlenka
- **reprodukce a dramatizace podle dané osnovy**
- **základní literární pojmy** – literární druhy a žánry: rozpočítadlo, hádanka, říkanka, báseň; pohádka, povídka, pověst, bajka; spisovatel, básník, kniha, čtenář; divadelní představení, herec

2. stupeň

KOMUNIKAČNÍ A SLOHOVÁ VÝCHOVA

Očekávané výstupy

žák by měl

- *komunikovat v běžných situacích, rozlišovat spisovný a nespisovný jazyk*
- *ovládat koncepci a úpravu běžných písemností (dopis, adresa, poštovní poukázka, telegram)*
- *sestavit vlastní životopis a napsat žádost podle předlohy*
- *číst plynule s porozuměním*
- *orientovat se v Pravidlech českého pravopisu*
- *umět reprodukovat text*
- *popsat děje, jevy, osoby, pracovní postupy*
- *vyprávět podle předem připravené osnovy a písemně zpracovat zadané téma*

Učivo

- **čtení** – prohlubování čtenářských dovedností, tiché čtení s porozuměním; beletrie, odborné texty (slovníky encyklopedie, jazykové příručky) noviny, časopisy
- **mluvený projev** – zásady dorozumívání, zásady kultivovaného projevu, komunikační žánry (projev, diskuse), osobní komunikace, otázky a odpovědi
- **písemný projev** - osobní komunikace, dotazník, žádost, životopis, charakteristika, korespondence, písemná komunikace s úřady

JAZYKOVÁ VÝCHOVA

Očekávané výstupy

žák by měl

- *zvládat pravopis slov s předponami a předložkami*
- *znát vyjmenovaná slova a ovládat jejich pravopis*
- *skloňovat podstatná jména a přídavná jména, časovat slovesa*
- *poznat a určit slovní druhy*
- *znát pravopis při shodě přísudku s podměttem*
- *rozeznat větu jednoduchou od souvětí*
- *zvládat pravopis přičestí minulého při shodě přísudku s několikanásobným podměttem*
- *rozlišovat spisovný a nespisovný jazyk*

Učivo

- **nauka o slově** - tvoření slov, slovní základ, předpony, přípony, pravopis bje-bě, vje-vě, mně-mě, pravopis po obojetných souhláskách

- **tvarosloví** – vyjmenovaná slova; slovní druhy; pádové otázky, skloňování podstatných jmen; časování sloves; přídavná jména - druhy, skloňování, shoda s podstatným jménem; číslovky základní a řadové
- **skladba** - základní větné členy, shoda přísudku s podmětem, pravopis koncovek přičestí minulého, věta jednoduchá a souvětí

LITERÁRNÍ VÝCHOVA

Očekávané výstupy

žák by měl

- *rozeznat základní literární druhy a žánry*
- *znát významné představitele české literatury*
- *dokázat vyhledat potřebné informace v oblasti literatury*
- *orientovat se v literárním textu, vystihnout hlavní myšlenku*
- *umět ústně formulovat dojmy z četby, divadelního nebo filmového představení*
- *získat pozitivní vztah k literatuře*

Učivo

- **práce s textem** – charakteristika děje a jednajících postav příběhu, výklad přiměřeného textu
- **poslech a reprodukce** – soustředěný poslech, reprodukce přečteného, recitace, dramatinizace, čtenářský zážitek vyjádřený vlastní kresbou
- **literární druhy a žánry** – poezie, próza, divadelní hra, literatura pro děti a mládež, významní autoři české a světové literatury

5.1.2 CIZÍ JAZYK

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

Cílem výuky cizího jazyka je, aby žáci získali základ komunikace v cizím jazyce především v oblasti jeho mluvené podoby, přednostně v anglickém jazyce. Jedná se o osvojování jednoduchých sdělení a základů pravidel komunikace v běžných každodenních situacích, se kterými se žáci mohou setkat. Rozsah slovní zásoby se přizpůsobuje tomuto zaměření výuky.

Je možné zařadit jiný cizí jazyk, ale škola musí upozornit zákonného zástupce žáka, že ve vzdělávacím systému nemusí být zajištěná návaznost při přechodu na jinou školu.

2. stupeň

Očekávané výstupy

žák by měl

- *být seznámen s cizím jazykem ve zvukové podobě*
- *osvojit si základní výslovnostní návyky a mít přijatelný ústní projev*
- *ovládat fonetickou podobu abecedy*
- *zvládat základní číslovky a jejich pojmenování*
- *rozumět obecně známým slovům a frázím a zvládnout pozdravy, přání a poděkování*
- *vytvořit jednoduché otázky a formulovat odpovědi v základních časech*
- *na zadané téma vést jednoduchý rozhovor*
- *zvládat čtení a překlad jednoduchých pojmů a názvů*
- *orientovat se ve slovníku daného jazyka*

Učivo

- **jednoduchá sdělení** – pozdravy, poděkování, omluva, žádost, představování, přivítání a rozloučení, blahopřání, žádost o pomoc, formulace dotazů na dané téma, souhlasy a nesouhlasy
- **základní jednoduché fráze**
- **tematické okruhy** – domov, rodina, město, příroda, škola, počasí, sport, zdraví a nemoc, oblékání, nákupy, jídlo a pití, kalendář, ubytování
- **základní gramatické struktury** – věta jednoduchá v základních časech, tvorba otázky a záporu, odpovědi na otázky, pořádek slov ve větě

5.2 MATEMATIKA A JEJÍ APLIKACE

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast je založena na praktických činnostech, sleduje využití matematických dovedností v běžném životě, posiluje schopnost logického myšlení a prostorové představivosti. Žáci si osvojují základní matematické pojmy a symboly, matematické postupy a způsoby jejich užití. Učí se přesnosti a uplatňování matematických pravidel, používání kalkulatoru a matematických výukových programů. Matematika prolíná celým základním vzděláváním, postupně pomáhá žákům získávat matematickou gramotnost a učí je dovednostem využitelným v praktickém životě.

Důležitou součástí matematického vzdělávání je osvojení rýsovacích technik, které žáci využijí při dalším studiu. Na úrovni školních vzdělávacích programů je možné vytvořit v 8. a 9. ročníku samostatný předmět *Rýsování*.

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Matematika a její aplikace je rozdělen na tematické okruhy:

- *Čísla a početní operace*
- *Závislosti, vztahy a práce s daty*
- *Geometrie v rovině a prostoru*
- *Aplikační úlohy*

Tematický okruh *Čísla a početní operace* na 1.stupni se rozvíjí i na 2.stupni. Žáci se postupně seznamují s čísly, vytváří si konkrétní představu o číslech a číselné ose, osvojují si postupy matematických operací, jejich důležitost a užití. Jedná se především o sčítání, odčítání, násobení a dělení, měření, odhadování a zaokrouhlování.

V tematickém okruhu *Závislosti, vztahy a práce s daty* se žáci učí uvědomovat si jaký má význam třídění a seskupování dat podle určitých kritérií, vzájemné souvislosti a závislosti mezi nimi. Získávají číselné údaje různými způsoby například měřením. Osvojují si převody jednotek délky, obsahu, objemu, hmotnosti a času. Sestavují jednoduché tabulky a grafy.

V tematickém okruhu *Geometrie v rovině a prostoru* žáci rozeznávají, pojmenovávají a znázorňují základní geometrické útvary. Hledají podobnosti a odlišnosti útvarů, které se vyskytují všude kolem nás a popisují vzájemné polohy objektů v rovině a v prostoru. Učí se porovnávat, měřit a zdokonalovat svůj grafický projev.

V tematickém okruhu *Aplikační úlohy* žáci hledají řešení úloh, které může být nezávislé na matematických znalostech a dovednostech. Žáci si rozvíjejí logické myšlení a podle míry rozumové vyspělosti se snaží řešit problémové situace a úlohy z běžného života a hledat více možných řešení. Řeší různé zábavné úlohy, kvízy, rébusy a doplňovačky a učí se samostatně pracovat při využívání prostředků výpočetní techniky a používání některých dalších pomůcek.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- osvojování a chápání matematických postupů a schopnosti zpracování poznatků
- rozvíjení paměti a logického myšlení prostřednictvím matematických operací
- používání matematických symbolů
- vytváření prostorové představivosti
- rozboru problému, stanovení postupu jeho řešení, odhadu výsledku a vyhodnocení správnosti výsledku
- řešení základních matematických operací, přesné a jasné formulace úkolu a jeho výsledku

- uplatnění matematických znalostí a dovedností v běžném životě (odhady, měření, porovnávání velikostí a vzdáleností, orientace)
- rozvíjení spolupráce při společném řešení stanovených úkolů
- rozvíjení samostatnosti, systematičnosti, vytrvalosti, přesnosti a sebekontroly
- zdokonalování grafického projevu a základních rýsovacích technik

5.2.1 MATEMATIKA A JEJÍ APLIKACE

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

1. stupeň

ČÍSLO A POČETNÍ OPERACE

Očekávané výstupy - 1. období

žák by měl

- *číst, psát a používat číslice v oboru do 20 (numerace do 100)*
- *sčítat a odčítat s užitím názoru v oboru do 20*
- *porovnávat množství a vytvářet soubory prvků podle daných kritérií v oboru do 20*
- *znát matematické pojmy +, -, =, <, > a umět je zapsat*
- *umět rozklad čísel v oboru do 20*
- *zapsat a řešit jednoduché slovní úlohy na sčítání a odčítání v oboru do 20*

Očekávané výstupy - 2. období

žák by měl

- *číst, psát a porovnávat čísla v oboru do 1000 i na číselné ose*
- *rozeznávat sudá a lichá čísla*
- *sčítat a odčítat z paměti i písemně dvouciferná čísla*
- *zapsat a řešit jednoduché slovní úlohy s jedním nebo dvěma početními operacemi*
- *zaokrouhlovat čísla na stovky s využitím ve slovních úlohách*
- *znát z paměti řady násobků čísel 2 až 10 do 100*
- *tvořit a zapisovat příklady na násobení a dělení v oboru do 100*
- *umět používat kalkulátor*

Učivo

- obor přirozených čísel do 1000
- násobilka
- zápis a rozklad čísla v desítkové soustavě, číselná osa
- porovnávání čísel
- sčítání, odčítání, násobení, dělení
- práce s kalkulátorem

ZÁVISLOSTI, VZTAHY A PRÁCE S DATY

Očekávané výstupy - 1. období

žák by měl

- *zvládat orientaci v prostoru a používat výrazy vpravo, vlevo, pod, nad, před, za, nahoře, dole, vpředu, vzadu*
- *modelovat jednoduché situace podle pokynů s využitím pomůcek*
- *doplňovat jednoduché tabulky, schémata a posloupnosti čísel v oboru do 20*
- *uplatňovat matematické znalosti při manipulaci s drobnými mincemi*

Očekávané výstupy - 2. období

žák by měl

- *určit čas s přesností na čtvrt hodiny, převádět jednotky času v běžných situacích*
- *umět jednoduché převody jednotek délky, obsahu, objemu, hmotnosti a času*
- *vyhledat a rozřídít jednoduchá data podle návodu*
- *orientovat se a číst v jednoduché tabulce*
- *uplatňovat matematické znalosti při manipulaci s penězi*

Učivo

- úlohy na orientaci v prostoru a čase
- manipulační činnosti s konkrétními předměty
- jednotky hmotnosti, délky, obsahu, objemu, hmotnosti a času
- peníze
- tabulky

GEOMETRIE V ROVINĚ A V PROSTORU

Očekávané výstupy - 1. období

žák by měl

- *poznat a pojmenovat základní geometrické tvary a umět je graficky znázornit*
- *umět používat pravítko*
- *rozeznat přímku a úsečku, narysovat je a vědět, jak se označují*

Očekávané výstupy - 2. období

žák by měl

- *měřit a porovnávat délku úsečky*
- *sestrojit rovnoběžky a kolmice*
- *znázornit, narysovat a označit základní rovinné útvary*
- *určit osu souměrnosti překládáním papíru*
- *vypočítat obvod mnohoúhelníku sečtením délek jeho stran*
- *poznat základní tělesa*

Učivo

- **základní útvary v rovině** - bod, čára, přímku, polopřímka, vzájemná poloha dvou přímek v rovině, úsečka, délka úsečky, trojúhelník, čtverec, obdélník, čtyřúhelník, kružnice, kruh
- **základní útvary v prostoru** - kvádr, krychle, koule, válec
- **osová souměrnost**

APLIKAČNÍ ÚLOHY

Očekávané výstupy - 2. období

žák by měl

- **řešit jednoduché praktické slovní úlohy, jejichž řešení nemusí být závislé na matematických postupech**

Učivo

- číselné a obrázkové řady
- doplňovačky

2. stupeň

ČÍSLO A POČETNÍ OPERACE

Očekávané výstupy

žák by měl

- **psát, číst, porovnávat a zaokrouhlovat čísla v oboru do 1 000 000**
- **zvládat orientaci na číselné ose**
- **písemně sčítat, odčítat, násobit a dělit víceciferná čísla, dělit se zbytkem**
- **pracovat se zlomky a smíšenými čísly, používat vyjádření vztahu celek – část (zlomek, desetinné číslo, procento)**
- **číst desetinná čísla, znát jejich zápis a provádět s nimi základní početní operace**
- **řešit jednoduché úlohy na procenta**
- **provádět odhad výsledku, zaokrouhlovat čísla**

Učivo

- **celá čísla** - obor přirozených čísel do 1 000 000, číselná osa
- písemné sčítání, odčítání, násobení a dělení víceciferným číslem
- rozklad čísla, porovnávání, zaokrouhlování, odhad
- **zlomky** – základní pojmy, užití, výpočet, zápis
- **desetinná čísla** – zápis, čtení, užití, jednoduché matematické operace s nimi
- **procenta** – základní pojmy, jednoduché výpočty, úrok, úroková míra
- **dělitelnost přirozených čísel** - prvočíslo, číslo složené, násobek, dělitel, nejmenší společný násobek, největší společný dělitel, kritéria dělitelnosti
- **rovnice** – jednoduchá lineární rovnice
- **římské číslice**

ZÁVISLOSTI, VZTAHY A PRÁCE S DATY

Očekávané výstupy

žák by měl

- *užívat a ovládat převody jednotek délky, hmotnosti, času, obsahu, objemu*
- *zvládat početní úkony s penězi*
- *používat měřítko mapy a plánu, spočítat vztah mezi měřítkem a skutečností*
- *vyhledávat, třídit a porovnávat data*
- *vypracovat jednoduchou tabulku, graf*

Učivo

- **jednotky** – délky, času hmotnosti, objemu, obsahu, praktické převody
- **závislosti a data** - příklady závislostí z praktického života a jejich vlastnosti, grafy, tabulky; aritmetický průměr
- **poměr** - měřítko

GEOMETRIE V ROVINĚ A V PROSTORU

Očekávané výstupy

žák by měl

- *umět zacházet s rýsovacími pomůckami a potřebami*
- *odhadovat délku úsečky, určit délku lomené čáry, graficky sčítat a odčítat úsečky*
- *vyznačovat, rýsovat a měřit úhly, provádět jednoduché konstrukce*
- *znát a rýsovat základní rovinné útvary a zobrazovat jednoduchá tělesa*
- *vypočítat obvod a obsah trojúhelníka, čtverce, obdélníka, kruhu*
- *vypočítat povrch a objem kvádrů, krychle a válce*
- *číst a rozumět jednoduchým technickým výkresům*
- *sestrojit základní rovinné útvary ve středové a osově souměrnosti*
- *načrtnout a sestrojít síť základních těles*
- *používat technické písmo*

Učivo

- **rovinné útvary** - přímka, polopřímka, úsečka, kružnice, kruh, úhel, trojúhelník, čtyřúhelník (lichoběžník, rovnoběžník), pravidelný šesti a osmiúhelník, vzájemná poloha přímek v rovině (typy úhlů)
- **metrické vlastnosti v rovině** - druhy úhlů, vzdálenost bodu od přímky
- **prostorové útvary** - kvádr, krychle, koule, válec, jehlan
- **konstrukční úlohy** - osa úsečky, osa úhlu, osová souměrnost, středová souměrnost, jednoduché konstrukce kružítkem, čtvercová síť, kótování, pravoúhlé promítání

APLIKAČNÍ ÚLOHY

Očekávané výstupy

žák by měl

- *samostatně řešit praktické úlohy*
- *hledat různá řešení předložených situací*
- *aplikovat poznatky a dovednosti z jiných vzdělávacích oblastí*
- *řešit úlohy na prostorovou představivost*
- *využívat prostředky výpočetní techniky při řešení úloh*

Učivo

- číselné a logické řady
- číselné a obrázkové analogie
- praktické geometrické úlohy

5.3 INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast zahrnuje základy práce s osobním počítačem a základním programovým vybavením, zejména textovým editorem, manažerem souborů, dostupnými výukovými a vzdělávacími programy. Jako nadstandardní učivo je možno v této oblasti zařadit práci s webovým prohlížečem a s poštovním klientem.

Žáci si prostřednictvím práce se zábavně výukovými počítačovými programy v ostatních vzdělávacích oborech osvojují obsluhu počítače na elementární uživatelské úrovni.

Získané dovednosti se stávají pro žáky výhodou při pracovním uplatnění.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- poznávání možností výpočetní techniky, osvojení znalostí a dovedností práce s počítačem
- rozvíjení myšlení, logického uvažování
- vyhledávání a využívání potřebných informací
- sebevzdělávání a ke komunikaci prostřednictvím výpočetní techniky
- samostatnému rozhodování při hledání optimálních řešení
- získávání odpovědného přístupu k nevhodným obsahům vyskytujícím se na internetu
- využívání možností počítače k prezentaci výsledků své práce

5.3.1 INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE

1. stupeň

Očekávané výstupy - 2. období

žák by měl

- *ovládat základní obsluhu počítače*
- *pracovat s výukovými a zábavnými programy podle pokynu*
- *dodržovat pravidla bezpečné a zdravotně nezávadné práce s výpočetní technikou*

Učivo

- základní části a popis počítače
- základní uživatelská obsluha počítače
- komponenty počítače, jejich pojmenování a funkce
- software počítače
- zásady bezpečnosti práce a prevence zdravotních rizik spojených s využíváním výpočetní techniky

2. stupeň

Očekávané výstupy

žák by měl

- *ovládat na uživatelské úrovni práce s textovým a grafickým editorem a s tabulkovým kalkulátorem, využívat vhodné aplikace*
- *zvládat práci s výukovými programy*
- *vyhledat potřebné informace na internetu*
- *dodržovat pravidla zacházení s výpočetní technikou*
- *osvojit si základy elektronické komunikace*

Učivo

- základní funkce textového, grafického editoru a tabulkového kalkulátoru
- přídatná zařízení počítače, jejich účel, použití a obsluha
- základní způsoby elektronické komunikace – e-mail, mobilní telefon
- práce s výukovými programy, hry, multimedia
- seznámení se s možnostmi vyhledávání informací webovou službou

5.4 ČLOVĚK A JEHO SVĚT

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět rozvíjí základní poznatky žáka o životě společnosti, o živé a neživé přírodě a jejich významu pro člověka. Vychází z prvotních zkušeností, znalostí a vědomostí žáka, ze specifík místa, kde žije. Žák se učí nově nabyté znalosti a dovednosti uplatňovat v běžném životě.

Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět pomáhá žákům utvářet citový vztah k rodné zemi, k nejbližšímu okolí. Žáci si vytvářejí základy hodnotového systému a zdravého životního stylu. Osvojují si a upevňují vhodné chování a jednání mezi lidmi, učí se chápat rozdílnosti mezi jednotlivci a tolerovat je, navzájem si pomáhat a spolupracovat.

Vzdělávací obor oblasti Člověk a jeho svět je členěn do tematických okruhů:

- *Místo, kde žijeme*
- *Lidé kolem nás*
- *Lidé a čas*
- *Rozmanitost přírody*
- *Člověk a jeho zdraví*

Propojováním tematických okruhů se mohou tvořit v ŠVP různé varianty⁴ a obsahy vzdělávacích předmětů.

Vzdělávací oblast je důležitou složkou počátečního vzdělávání a je základem pro výuku ve vzdělávacích oblastech *Člověk a společnost*, *Člověk a příroda* a *Člověk a zdraví*.

V tematickém okruhu *Místo, kde žijeme* se žáci učí poznávat své nejbližší okolí, orientovat se v něm a cítit se v něm bezpečný. Postupně poznávají nejbližší okolí místa bydliště a školy a dále své znalosti rozšiřují o důležitá místa v obci, regionu, zemi.

V tematickém okruhu *Lidé kolem nás* se žáci učí základům společenského chování a jednání. Uvědomují si, že lidé se od sebe navzájem liší a učí se tolerovat odlišnosti mezi lidmi. Při praktických činnostech se žáci učí spolupracovat. Seznamují se se základními právy dítěte. Učí se chování v krizových situacích, jak jim předcházet, jak na ně reagovat a jak se při nich zachovat.

V tematickém okruhu *Lidé a čas* se žáci učí orientovat se v čase a určovat ho. Poznávají, jak se život a věci v toku času vyvíjejí a mění. Rozlišují přítomnost, minulost a budoucnost. Důležitou složkou je praktické poznávání způsobu života v nejbližším okolí, návštěva významných historických památek v místě bydliště.

V tematickém okruhu *Rozmanitost přírody* se žáci seznamují se změnami v přírodě v průběhu roku. Učí se při praktických činnostech sledovat, jak změny v přírodě ovlivňují činnost lidí a jejich život a jaký vliv má činnost lidí na přírodu. Vytvářejí si vztah k přírodě a poznávají, že pro další život lidí je velmi důležitá ochrana životního prostředí.

V tematickém okruhu *Člověk a jeho zdraví* žáci poznávají sami sebe, seznamují se svým tělem, učí se poznávat jeho funkce. Učí se dodržovat správné hygienické návyky a uvědomovat si jejich důležitost pro ochranu zdraví. Poznávají, co jejich zdraví prospívá a co ho poškozuje, jak se dá předcházet škodlivým vlivům. Učí se za své zdraví zodpovídat a pečovat o ně.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

---

⁴ Je možné tradičně vytvářet předměty Prvouka (1. – 3. roč.), Vlastivěda a Přírodověda (4. – 5. roč.) nebo jen jeden předmět (1. – 5. roč.)

Vzdělávání v této vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- vytváření základních pracovních návyků
- osvojování pravidel slušného chování a jednání a vytváření pozitivních mezilidských vztahů
- zájmu o dění v místě bydliště, poznávání nejbližšího okolí a formování citového vztahu k místu a k zemi, kde žije
- rozvoji myšlení a vyjadřování, k rozšiřování slovní zásoby při pojmenovávání věcí, jevů a dějů
- chápání významu věcí, jevů a dějů, jejich vlastností, vzájemných vztahů a souvislostí
- pozorování, pojmenovávání, porovnávání poznatků a zkušeností
- poznávání propojení mezi člověkem a přírodou a jejich vzájemného ovlivňování, vytváření pozitivního vztahu k živé i neživé přírodě
- upevňování hygienických návyků, zásad zdravého životního stylu
- hledání potřebných informací a jejich užití v běžném životě

5.4.1 ČLOVĚK A JEHO SVĚT

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

1. stupeň

MÍSTO, KDE ŽIJEME

Očekávané výstupy - 1. období

žák by měl

- *zvládnout orientaci v okolí svého bydliště a v okolí školy*
- *popsat a zvládat cestu do školy*
- *znát nejvýznamnější místa v okolí*

Očekávané výstupy - 2. období

žák by měl

- *popsat polohu svého bydliště na mapě, začlenit svou obec (město) do příslušného kraje*
- *orientovat se na mapě České republiky, určit světové strany*
- *mít základní znalosti o České republice a její zeměpisné poloze v Evropě*
- *znát region, ve kterém bydlí, jeho pamětihodnosti, zvláštnosti a zajímavosti*
- *sdílet a popsat poznatky a zážitky z vlastních cest*
- *poznat státní symboly*

Učivo

- **domov a jeho okolí** - orientace v obci podle plánu, mapa místní krajiny, adresa bydliště, místní pověsti, tradice a zvyky, kulturní a historické zajímavosti
- **škola** - prostředí školy a život ve škole a jejím okolí, základy dopravní výchovy
- **obec (město)** - poloha v krajině, minulost a současnost obce (města), význačná místa, části obce (města)
- **okolní krajina** (místní oblast, region) - charakteristické znaky krajiny, regionální zvláštnosti, vliv krajiny na život lidí, působení lidí na krajinu, významné orientační body
- **Česká republika** - orientace na mapě ČR, hranice státu, povrch a podnebí; města, regiony, kraje, obyvatelstvo
- **Evropa** - mapa Evropy, státy EU, cestování
- **mapy** - druhy map, čtení mapy, vysvětlivky

LIDÉ KOLEM NÁS

Očekávané výstupy - 1. období

žák by měl

- *znát role rodinných příslušníků a vztahy mezi nimi, rozlišovat blízké příbuzenské vztahy*
- *mít osvojené základy společenského chování*
- *projevovat toleranci k odlišnostem spolužáků, jejich přednostem i nedostatkům*
- *pojmenovat nejběžnější povolání a pracovní činnosti*
- *vědět, jak se chovat při setkání s neznámými lidmi*

Očekávané výstupy - 2. období

žák by měl

- *dodržovat pravidla pro soužití ve škole, v rodině, v obci (městě)*
- *rozpoznat ve svém okolí nevhodné jednání a chování vrstevníků a dospělých*
- *znát základní práva dítěte, práva a povinnosti žáka školy*
- *reagovat vhodným způsobem na pokyny dospělých při mimořádných událostech*

Učivo

- **rodina a společnost** - role členů rodiny, příbuzenské vztahy, život a funkce rodiny, mezilidské vztahy, základní pravidla společenského chování; zájmové organizace a spolky; jednání v obchodě, na poště, u lékaře; peníze
- **právo a spravedlnost** - základní práva dítěte, práva a povinnosti žáků školy; protiprávní jednání (krádež, šikanování, zneužívání, týrání) a jeho postih
- **osobní bezpečí** - chování v rizikovém prostředí a v krizových situacích, služby odborné pomoci (pomáhající organizace)
- **situace hromadného ohrožení** – chování při požáru, při vyhlášení poplachu, při dopravní nehodě, důležitá telefonní čísla

LIDÉ A ČAS

Očekávané výstupy - 1. období

žák by měl

- *zvládnout jednoduchou orientaci v čase*
- *poznat kolik je hodin*
- *znát rozvržení svých denních činností*
- *rozlišovat děj v minulosti, přítomnosti a budoucnosti*
- *poznávat různé lidské činnosti*

Očekávané výstupy - 2. období

žák by měl

- *rozeznat rozdíly mezi současným způsobem života a způsobem života v minulosti*
- *znát významné události a pověsti, které se vztahují k regionu a kraji*
- *vědět o nejvýznamnějších kulturních, historických a přírodních památkách v okolí svého bydliště*

Učivo

- **orientace v čase** - určování času a měření času, roční období, den, týden, měsíce, kalendář

- **naše země v dávných dobách** - způsob života v pravěku, příchod Čechů, počátky českého státu, život ve středověku (Karel IV.)
- **současnost a minulost v našem životě** - proměny způsobu života; minulost kraje; významné historické objekty v regionu a ČR; regionální pověsti, tradiční lidové svátky, státní svátky a významné dny

ROZMANITOST PŘÍRODY

Očekávané výstupy - 1. období

žák by měl

- *popsat a porovnat viditelné proměny v přírodě v jednotlivých ročních obdobích*
- *poznat nejběžnější druhy domácích a volně žijících zvířat*
- *pojmenovat základní druhy ovoce a zeleniny a poznat rozdíly mezi dřevinami a bylinami*
- *uplatňovat základní zásady chování v přírodě*
- *provádět jednoduché pokusy se známými látkami*

Očekávané výstupy - 2. období

žák by měl

- *poznat propojenost živé a neživé přírody, vzájemné vztahy mezi organismy a přizpůsobení organismů prostředí*
- *popsat střídání ročních období*
- *uvést zástupce živočišné a rostlinné říše vyskytujících se v nejbližším okolí a popsat jejich základní životní podmínky*
- *zvládat péči o pokojové rostliny a drobná domácí zvířata*
- *uplatňovat zásady ochrany přírody a životního prostředí*
- *popsat vliv činnosti lidí na přírodu a posoudit, které činnosti přírodnímu prostředí pomáhají a které ho poškozují*
- *provést jednoduchý pokus podle návodu*

Učivo

- **příroda v ročních obdobích** - znaky ročních období, chování živočichů, péče o zvířata a ptáky, sezónní práce na zahradě a na poli
- **pohyby Země**
- **látky a jejich vlastnosti** - základní rozdělení látek a jejich vlastnosti, porovnávání látek
- **voda a vzduch** - výskyt, vlastnosti a význam, oběh vody v přírodě, ochrana vodních toků; vlastnosti, složení, význam a proudění vzduchu, ochrana ovzduší
- **nerosty a horniny, půda** - významné horniny a nerosty; působení přírodních vlivů; vznik půdy a její význam
- **rostliny, houby, živočichové** - projevy, průběh a způsob života; životní podmínky; výživa, stavba těla u vybraných druhů; chráněné a ohrožené druhy; význam v přírodě a pro člověka
- **ochrana přírody** - chování k přírodě; péče o životního prostředí; třídění odpadů a jejich likvidace; živelné pohromy a ekologické katastrofy

ČLOVĚK A JEHO ZDRAVÍ

Očekávané výstupy - 1. období

žák by měl

- *uplatňovat hygienické návyky a zvládat sebeobsluhu*
- *dodržovat zásady bezpečného chování tak, aby neohrožoval zdraví své a zdraví jiných*
- *uplatňovat základní pravidla silničního provozu pro chodce a cyklisty*
- *pojmenovat hlavní části lidského těla*
- *dokázat sdělit své zdravotní potíže a pocity*
- *zvládnout ošetření drobných poranění*

Očekávané výstupy - 2. období

žák by měl

- *pojmenovat a popsat orgánové soustavy*
- *rozlišit jednotlivé etapy lidského života*
- *uplatňovat základní dovednosti a návyky související s preventivní ochranou zdraví a zdravého životního stylu*
- *poskytnout první pomoc při drobných úrazech a přivolat lékařskou pomoc*
- *mít osvojené jednoduché způsoby odmítání návykových látek*
- *reagovat přiměřeně na pokyny dospělých při mimořádných událostech*

Učivo

- **lidské tělo** - části lidského těla, hlavní orgány a orgánové soustavy a jejich funkce, rozdíly mezi mužem a ženou
- **péče o zdraví, zdravá výživa** - denní režim; zdravá strava a pitný režim; význam aktivního pohybu; osobní a intimní hygiena; běžné nemoci a prevence, chování v době nemoci, základní péče o nemocného; drobné úrazy a poranění, předcházení úrazům, první pomoc
- **návykové látky a zdraví** – nejčastější druhy návykových látek a jejich odmítání, nebezpečí gamblerství (chorobné hráčství)
- **osobní bezpečí** – bezpečné chování v silničním provozu; krizové situace a formy násilí; služby odborné pomoci
- **ochrana člověka za mimořádných událostí**

5.5 ČLOVĚK A SPOLEČNOST

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast Člověk a společnost má nezastupitelnou roli v přípravě žáka na občanský život. Svým obsahem navazuje na vzdělávací oblast Člověk a jeho svět. Seznamuje žáka s historií našeho národa v kontextu s významnými událostmi světových dějin a učí ho poznávat a vážit si hodnot kulturního dědictví. Objasňuje principy existence a fungování demokratické společnosti. Utváří a rozvíjí osobnost žáka po stránce mravní a estetické, formuje jeho vnitřní postoje k důležitým oblastem lidského života a pomáhá mu orientovat se v mezilidských vztazích.

Ve vzdělávací oblasti Člověk a společnost se u žáků formují sociální dovednosti a postoje důležité v občanském životě. Součástí vzdělávání je prevence rasistických, xenofobních a extremistických postojů, výchova k toleranci, respektování lidských práv a k prosazování rovnoprávnosti mužů a žen, výchova k úctě a ochraně přírodního prostředí a kulturních hodnot.

Vzdělávací oblast zahrnuje vzdělávací obory Dějepis a Výchova k občanství.

Vzdělávací obor **Dějepis** poskytuje žákům základní poznatky o dějinném vývoji lidstva i vlastního národa, seznamuje je z významnými historickými událostmi a osobnostmi, které ovlivnily život v minulosti a mají význam pro současnost. Vede žáky k poznání, že historie není pouze věda s výčtem dat a událostí, ale v podobě kulturněhistorických památek obohacuje náš život dodnes.

Vzdělávací obor **Výchova k občanství** se zaměřuje na formování osobnosti žáků po stránce mravní, citové a volní tak, aby jejich začleňování do společenských vztahů bylo co nejúspěšnější. Cílem je vybavit žáky základními vědomostmi o podstatě a fungování společnosti, o právech a povinnostech občanů, poskytnout jim základní orientaci v právních předpisech a normách potřebných v běžném životě a vytvářet u nich základy právního vědomí a občanské odpovědnosti.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- získání základních vědomostí o minulosti a současnosti naší země v kontextu se světovými dějinami
- poznání postupné změny způsobu života lidí v různých epochách dějinného vývoje
- znalosti historických a kulturních památek, jejich úctě a ochraně
- zvládnutí přiměřeně náročných situací běžného života
- osvojení norem společenského chování a občanského soužití, chápání hodnoty pozitivních mezilidských vztahů
- kultivovanému vyjadřování vlastních myšlenek, názorů, postojů a potřeb a jejich obhajování
- nacházení místa a své role ve společnosti a vytváření představy o vlastní budoucnosti
- úctě k vlastnímu národu i k jiným národům a etnikům, k rozvíjení respektu ke kulturním, náboženským a jiným odlišnostem lidí, skupin a různých společenství
- získávání orientace v aktuálním dění naší země a ve světě, k rozvíjení zájmu o veřejné záležitosti
- pochopení podstaty demokracie, práv a povinností občanů, rozpoznání protiprávního jednání a vědomí jeho důsledků

5.5.1 DĚJEPIS

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

POČÁTKY LIDSKÉ SPOLEČNOSTI

Očekávané výstupy

žák by měl

- *mít představu rozdílech způsobu života pravěkých a současných lidí*
- *podle obrázků umět popsat pravěká zvířata, způsob jejich lovu, zbraně, předměty denní potřeby a kultovní předměty*
- *pochopit význam dějin jako sdělení minulosti*

Učivo

- historické prameny; doba předhistorická, doba historická; získávání informací o dějinách
- **pravěk** – život v pravěku; hmotná a duchovní kultura; náboženství

NEJSTARŠÍ CIVILIZACE - STAROVĚK

Očekávané výstupy

žák by měl

- *popsat život v době nejstarších civilizací*
- *znát souvislosti mezi přírodními podmínkami a vývojem starověkých států*

Učivo

- **starověké civilizace** – Egypt; Řecko; Řím – obecné znaky a specifické zvláštnosti hospodářského, společenského, politického, kulturního a náboženského vývoje; přínos pro rozvoj světové kultury, vznik písma; významné osobnosti; historické památky

STŘEDOVĚK A KŘESŤANSTVÍ

Očekávané výstupy

žák by měl

- *vědět o prvních státních útvarech na našem území*
- *mít základní poznatky z období počátku českého státu*
- *znát úlohu a postavení církve ve středověké společnosti*
- *být seznámen s obdobím rozkvětu českého státu v době přemyslovské a lucemburské*
- *charakterizovat příčiny, průběh a důsledky husitského hnutí*

Učivo

- **středověk** – Slované; stěhování národů; Sámova říše; Velkomoravská říše; příchod Cyrila a Metoděje na Moravu; počátky českého státu; románská kultura
- **rozmach českého státu za vlády Přemyslovců a Lucemburků** - změny ve středověké společnosti; rozvoj měst; život v době vlády Karla IV.; rozvoj kultury a vzdělání; gotická a renesanční kultura
- **husitství** – příčiny, průběh, výsledky; významné osobnosti; doba vlády Jiřího z Poděbrad

NOVOVĚK

Očekávané výstupy

žák by měl

- *vědět o důsledcích objevných cest a poznávání nových civilizací*
- *znát rozdíly způsobu života společnosti jednotlivých historických etap v kontextu světových dějin*
- *mít přehled o zásadních historických událostech v naší zemi*
- *poznat význačné osobnosti našich dějin*

Učivo

- **počátek novověku** – objevné cesty a jejich důsledky, Kryštof Kolumbus, poznávání nových civilizací, humanismus; vynález knihtisku
- **České země za vlády Habsburků** - doba Rudolfa II., bitva na Bílé hoře a její důsledky, život v pobělohorské době, barokní kultura
- **osvícenství** – vláda a reformy Marie Terezie a Josefa II., selské rebelie, hospodářský a kulturní rozvoj
- **národní obrození** - utváření novodobého českého národa, František Palacký, revoluční rok 1848, česká politika a kultura na konci 19. století

NEJNOVĚJŠÍ DĚJINY

Očekávané výstupy

žák by měl

- *být seznámen s příčinami a politickými, sociálními a kulturními důsledky 1. světové války*
- *mít základní poznatky o vzniku samostatné Československé republiky*
- *znát průběh a důsledky 2. světové války a nový politický a hospodářský vývoj v Evropě*
- *chápat význam událostí v roce 1989 a vítězství demokracie v naší vlasti*

Učivo

- **1. světová válka** – vznik československého státu, první prezident T. G. Masaryk, hospodářská krize a 30. léta v Československu, fašismus v Evropě, prezident Edvard Beneš, Mnichovská zrada
- **2. světová válka** – protektorát Čechy a Morava, Slovenský stát, průběh a důsledky války, domácí a zahraniční odboj
- **poválečný vývoj** – období zápasu o demokracii, únor 1948, totalitní režim a odpor proti němu, rok 1968, nové společenské poměry v Evropě, události 1989, vznik České republiky a vstup do EU

5.5.2 VÝCHOVA K OBČANSTVÍ

Vzdělávací obsah vzdělávací oblasti

2. stupeň

ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI

Očekávané výstupy

žák by měl

- *mít základní informace o sociálních, právních a ekonomických otázkách rodinného života a rozlišovat postavení a role rodinných příslušníků*
- *respektovat mravní principy a pravidla společenského soužití*
- *formulovat své nejbližší plány a životní cíle*
- *uplatňovat vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích a rozlišit projevy nepřiměřeného chování a porušování společenských norem*
- *rozpoznat hodnoty přátelství a vztahů mezi lidmi a být ohleduplný ke starým, nemocným a postiženým spoluobčanům*
- *být seznámen s nebezpečím rasizmu a xenofobie*
- *kriticky přistupovat k projevům vandalismu*
- *tolerovat kulturní zvláštnosti, názory a zájmy minoritních skupin ve společnosti*

Učivo

- **obec, region, kraj** - zajímavosti a významné osobnosti obce, regionu, kraje; přírodní zajímavá místa, kulturní památky, národní zvyky a obyčeje
- **rodina, škola** - funkce a struktura rodiny, zákon o rodině, úplná a neúplná rodina, náhradní rodinná péče, odpovědnost rodičů za výchovu dětí; práva a povinnosti žáků, vztahy ve škole, význam vzdělání pro život
- **naše vlast** – významné události a osobnosti, které proslavily naši vlast; státní svátky
- **mezilidské vztahy ve společnosti** - základní pravidla společenského chování; mezilidská komunikace; úcta k člověku; rovnoprávné postavení žen a mužů; rovnocennost a rovnoprávnost národnostních menšin; problémy lidské nesnášenlivosti; mravní hodnoty jedince; člověk a svoboda ; otázky víry a náboženství, nebezpečí náboženských sekt

STÁT A PRÁVO

Očekávané výstupy

žák by měl

- *mít základní znalosti o podstatě a fungování demokratické společnosti*
- *chápat státoprávní uspořádání České republiky, zákonodárných orgánů a institucí státní správy*
- *uvést symboly našeho státu a znát způsoby jejich užívání*
- *znát základní práva a povinnosti občanů*
- *uvědomovat si rizika porušování právních ustanovení a důsledky protiprávního jednání*
- *zvládat běžnou komunikaci s úřady*

Učivo

- **právní základy státu** - Ústava a zákony ČR; prezident republiky; složky státní moci, jejich orgány a instituce; politické strany; státní občanství; státní symboly
- **státní správa a samospráva** - orgány a instituce státní správy a samosprávy; volby do zastupitelských orgánů
- **lidská práva** – principy demokracie; základní lidská práva, listina práv a svobod, práva dítěte a jejich ochrana; poškozování lidských práv, týrané dítě, zneužívané dítě, šikana, diskriminace; národnostní problematika
- **člověk a právo** – práva a povinnosti občana; právní řád; orgány právní ochrany; soudy; právní dokumenty občana; právní vztahy a z nich vyplývající závazky; pracovní právo; osobní vlastnictví; druhy a postihy protiprávního jednání; trestná činnost mládeže; styk s úřady

PÉČE O OBČANA

Očekávané výstupy

žák by měl

- *chápat význam vzdělávání v kontextu s profesním uplatněním*
- *dokázat vyřizovat své osobní záležitosti, v případě potřeby požádat vhodným způsobem o radu*
- *rozeznat nebezpečí ohrožení sociálně patologickými jevy*
- *uvědomovat si význam sociální péče o potřebné občany*
- *využívat v krizových situacích služeb pomáhajících organizací*
- *mít osvojeny nezbytné dovednosti potřebné k ochraně osob za mimořádných událostí*

Učivo

- **školství v ČR** - právo na vzdělání, význam vzdělání, školský systém; příprava pro profesní uplatnění; systém celoživotního vzdělávání
- **pracovní uplatnění** - kvalifikace, rekvalifikace; odměna za práci; daně; nezaměstnanost, pracovní úřady, finanční podpora v nezaměstnanosti
- **peníze a jejich funkce** – podoby peněz; formy platby; hospodaření a rozpočet rodiny; cizí měny
- **zdravotní a sociální péče** - systém zdravotní péče; zdravotní a sociální pojištění; sociální zabezpečení; orgány a instituce zdravotní a sociální péče; pomáhající organizace (krizová centra)
- **člověk a volný čas** – kultura; sport; volnočasové aktivity; zájmové a sportovní organizace; význam kultury v životě člověka; kulturní zařízení; nevhodné využívání volného času; nebezpečí drog

MEZINÁRODNÍ VZTAHY

Očekávané výstupy

žák by měl

- *uvést některé významné mezinárodní organizace a společenství, k nimž má ČR vztah a vědět o výhodách spolupráce mezi státy*
- *vědět o právech občanů ČR v rámci EU a způsobech jejich uplatňování*
- *uvést příklady mezinárodního terorismu*

Učivo

- **evropská integrace** – členské státy EU, postavení ČR v rámci EU
- **mezinárodní spolupráce** – ekonomická, politická a bezpečnostní spolupráce mezi státy; významné mezinárodní organizace

5.6 ČLOVĚK A PŘÍRODA

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast **Člověk a příroda** navazuje na vzdělávací oblast Člověk a jeho svět, která přibližuje přírodovědné učivo na 1. stupni základního vzdělávání a kooperuje s ostatními vzdělávacími oblastmi. Dává žákům příležitost poznávat přírodu jako systém, jehož součástí jsou vzájemně propojeny působí na sebe a ovlivňují se. Žáci získávají základ pro pochopení a porozumění přírodních zákonitostí a poznatků, které mohou uplatnit v praktickém životě. Seznamují se s vlivy lidské činnosti na stav životního prostředí a se závislostí člověka na přírodních zdrojích. Oblast učí žáky využívat přírodovědné znalosti ve prospěch ochrany přírody.

Vzdělávací oblast Člověk a příroda zahrnuje vzdělávací obory **Fyzika, Chemie, Přírodopis a Zeměpis**, které svým charakterem výuky umožňují žákům hlouběji porozumět procesům probíhajících v přírodě, vzájemným souvislostem a vztahům mezi nimi.

Vzdělávací oblast umožňuje žákům poznávat přírodní a socioekonomické podmínky nejen v nejbližším okolí a na území ČR, ale i v Evropě a ve světě. Vychází z osobních zkušeností a znalostí žáků a rozvíjí jejich specifické zájmy.

Vzdělávací obsah přírodovědného i společenskovedního charakteru vzdělávacího oboru Zeměpis je v zájmu zachování jeho celistvosti umístěn v této vzdělávací oblasti.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v této vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- rozvíjení schopností získávat informace při řešení přírodovědných i technických problémů a pracovat s nimi
- porovnávání a zobecňování nových poznatků a vlastních zkušeností a jejich využití v praktickém životě
- hledání odpovědí na otázky o způsobu a příčinách přírodních procesů
- porozumění vztahům a souvislostem mezi činnostmi lidí, přírodním a životním prostředím
- získávání základních informací o přírodních a socioekonomických poměrech ve vybraných státech
- podílení se svým chováním na ochraně životního prostředí
- osvojování dovedností předcházet a řešit situace ohrožující životy, zdraví, majetek nebo životní prostředí

5.6.1 FYZIKA

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

POHYB TĚLES SÍLY

Očekávané výstupy

žák by měl

- *poznat, zda je těleso v klidu či pohybu vůči jinému tělesu*
- *znát vztah mezi rychlostí, dráhou a časem u rovnoměrného pohybu těles při řešení jednoduchých problémů*
- *rozpoznat, zda na těleso v konkrétní situaci působí síla*
- *předvídat změnu pohybu těles při působení síly*
- *aplikovat poznatky o jednoduchých strojích při řešení praktických problémů*

Učivo

- **pohyby těles** - pohyb a klid těles
- **gravitační pole a gravitační síla** - přímá úměrnost mezi gravitační silou a hmotností tělesa
- **tlaková síla a tlak** - tlaková síla, tlak a jeho jednotka
- **třecí síla** - smykové tření, ovlivňování velikosti třecí síly v praxi
- **působení sil stejných a opačných směrů na těleso**
- **práce a výkon** - jednoduché stroje a jejich užití v praxi; tepelné motory

MECHANICKÉ VLASTNOSTI TEKUTIN

Očekávané výstupy

žák by měl

- *využívat poznatků o zákonitosti tlaku v klidných tekutinách pro řešení jednoduchých praktických problémů*
- *rozpoznat vliv atmosférického tlaku na některé procesy v atmosféře*

Učivo

- **Pascalův zákon** - hydraulická zařízení a jejich užití v praxi
- **hydrostatický a atmosférický tlak** - souvislost mezi hydrostatickým tlakem, hloubkou a hustotou kapaliny; souvislost atmosférického tlaku s některými procesy v atmosféře
- **Archimédův zákon** - vztlaková síla; potápění, vznášení se a plování těles v klidných tekutinách

ENERGIE

Očekávané výstupy

žák by měl

- *znát vzájemný vztah mezi výkonem, vykonanou prací a časem*
- *rozpoznat vzájemné přeměny různých forem energie, jejich přenosu a využití*
- *rozeznat teplo přijaté či odevzdané tělesem*
- *pojmenovat výhody a nevýhody využívání různých energetických zdrojů z hlediska vlivu na životní prostředí*

Učivo

- **formy energie** - druhy energie; elektrická energie a výkon; výroba a přenos elektrické energie; jaderná energie, jaderný reaktor, jaderná elektrárna; ochrana lidí před radioaktivním zářením
- **přeměny skupenství** - tání a tuhnutí, skupenské teplo tání; vypařování a kapalnění; teplota varu kapaliny
- **obnovitelné a neobnovitelné zdroje energie**

ZVUKOVÉ DĚJE

Očekávané výstupy

žák by měl

- *rozpoznat zdroje zvuku, jeho šíření a odraz*
- *posoudit vliv nadměrného hluku na životní prostředí a zdraví člověka*

Učivo

- **vlastnosti zvuku** - vznik a zdroje zvuku, látkové prostředí jako podmínka vzniku šíření zvuku; odraz zvuku na překážce, ozvěna; hudební nástroje; škodlivost nadměrného hluku

ELEKTROMAGNETICKÉ A SVĚTELNÉ DĚJE

Očekávané výstupy

žák by měl

- *sestavit podle schématu elektrický obvod*
- *rozlišit stejnosměrný proud od střídavého a změřit elektrický proud a napětí*
- *znát zdroje elektrického proudu*
- *rozlišit vodiče od izolantů na základě jejich vlastností*
- *znát druhy magnetů a jejich praktické využití*
- *rozpoznat zda těleso je či není zdrojem světla*
- *objasnit způsob šíření světla v prostředí*
- *rozlišit spojnou čočku od rozptylky a znát jejich využití*

Učivo

- **elektrický obvod** - zdroje napětí, spotřebiče

- **elektrické a magnetické pole** - elektrická a magnetická síla; elektrický náboj; vodiče a izolanty; tepelné účinky elektrického proudu; elektrický odpor; stejnosměrný elektromotor; transformátor; dodržování pravidel bezpečné práce s elektrickými přístroji a zařízeními
- **vlastnosti světla** - zdroje světla; rychlost světla ve vakuu a v různých prostředích; odraz světla; druhy a využití zrcadel; čočky a jejich využití; praktické využití optických přístrojů

VESMÍR

Očekávané výstupy

žák by měl

- *znát planety sluneční soustavy a jejich postavení vzhledem ke Slunci*
- *osvojit si základní vědomosti o Zemi jako vesmírném tělese a jejím postavení ve vesmíru*
- *objasnit pohyb planety Země kolem Slunce a pohyb Měsíce kolem Země*
- *rozlišit hvězdu od planety na základě jejich vlastností*

Učivo

- **sluneční soustava** - její hlavní složky; měsíční fáze
- **hvězdy** - rozdíly mezi planetou a hvězdou

5.6.2 CHEMIE

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

POZOROVÁNÍ, POKUS A BEZPEČNOST PRÁCE

Očekávané výstupy

žák by měl

- *rozlišit společné a rozdílné vlastnosti látek*
- *rozpoznat přeměny skupenství látek*
- *pracovat bezpečně s vybranými běžně používanými nebezpečnými látkami*
- *umět reagovat na případy úniku nebezpečných látek*

Učivo

- **vlastnosti látek** - hustota, rozpustnost, kujnost, tepelná a elektrická vodivost
- **nebezpečné látky a přípravky** - značení a užívání běžných chemikálií
- **zásady bezpečné práce** - ve školní pracovně i v běžném životě
- **mimořádné události** - úniky nebezpečných látek, havárie chemických provozů, ekologické katastrofy

SMĚSI

Očekávané výstupy

žák by měl

- *poznat směsi a chemické látky*
- *rozeznat druhy roztoků a jejich využití v běžném životě*
- *rozlišit různé druhy vody a uvést příklady jejich použití*
- *uvést zdroje znečištění vody a vzduchu ve svém nejbližším okolí*

Učivo

- **směsi** - různorodé a stejnorodé roztoky, koncentrovanější, zředěnější, nasycený a nenasycený roztok; vliv teploty a míchání na rychlost rozpouštění pevné látky; oddělování složek směsí (usazování, filtrace, destilace, krystalizace)
- **voda** - voda v přírodě; pitná a užitková voda, odpadní vody; čistota vody
- **vzduch** - složení; čistota ovzduší, smog; teplotní inverze

ČÁSTICOVÉ SLOŽENÍ LÁTEK A CHEMICKÉ PRVKY

Očekávané výstupy

žák by měl

- *orientovat se v periodické soustavě chemických prvků*
- *znát nejobvyklejší chemické prvky a jednoduché chemické sloučeniny*
- *používat chemické značky vybraných prvků*
- *rozpoznat vybrané kovy a nekovy a jejich možné vlastnosti*

Učivo

- **částicové složení látek** - molekuly, atomy, atomové jádro
- **prvky** - názvy, značky, vlastnosti a použití nejobvyklejších prvků
- **chemické sloučeniny** - nejjednodušší chemické sloučeniny

CHEMICKÉ REAKCE

Očekávané výstupy

žák by měl

- *rozlišit výchozí látky a produkty nejjednodušších chemických reakcí*

Učivo

- nejjednodušší chemické reakce nejobvyklejších prvků

ANORGANICKÉ SLOUČENINY

Očekávané výstupy

žák by měl

- *popsat vlastnosti a použití vybraných prakticky využitelných oxidů, kyselin, hydroxidů a solí a znát vliv těchto látek na životní prostředí*
- *orientovat se na stupnici pH, změřit pH roztoku univerzálním indikátorovým papírkem*
- *poskytnout první pomoc při zasažení pokožky kyselinou nebo hydroxidem*

Učivo

- **oxidy** - názvosloví nejobvyklejších oxidů, vlastnosti a použití vybraných prakticky významných oxidů
- **kyseliny a hydroxidy** - kyselost a zásaditost roztoků; vlastnosti, názvy a použití vybraných prakticky významných kyselin a hydroxidů
- **solí** - vlastnosti, použití vybraných solí

ORGANICKÉ SLOUČENINY

Očekávané výstupy

žák by měl

- *znát nejjednodušší uhlovodíky, uvést jejich zdroje, vlastnosti a použití*
- *zhodnotit užívání paliv jako zdrojů energie*
- *znát příklady produktů průmyslového zpracování ropy*
- *uvést příklady bílkovin, tuků, sacharidů a vitaminů v potravě z hlediska obecně uznávaných zásad správné výživy*

Učivo

- **uhlovodíky** - příklady a využití; směsi uhlovodíků, alkoholy, aromatické uhlovodíky
- **paliva** - ropa, uhlí, zemní plyn; průmyslově vyráběná paliva; příklady využití
- **přírodní látky** - zdroje, vlastnosti; bílkoviny; tuky; sacharidy; vitaminy; vliv na zdraví člověka

CHEMIE A SPOLEČNOST

Očekávané výstupy

žák by měl

- *vědět o využívání prvotních a druhotných surovin*
- *znát zásady bezpečnosti při práci s chemickými látkami*
- *posoudit využívání různých látek v praxi vzhledem k životnímu prostředí a zdraví člověka*

Učivo

- **chemický průmysl v ČR** - výrobky; recyklace surovin
- **průmyslová hnojiva** - užití a hledisko ochrany životního prostředí
- **stavební pojiva** - cement, vápno, sádra; užití v praxi; bezpečnost při práci
- **plasty a syntetická vlákna** - vlastnosti, použití, likvidace
- **hořlaviny** - význam tříd nebezpečnosti; zásady zacházení; první pomoc při popálení nebo poleptání
- **léčiva a návykové látky**

5.6.3 PŘÍRODOPIS

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

OBECNÁ BIOLOGIE A GENETIKA

Očekávané výstupy

žák by měl

- *získat základní vědomosti o přírodě a přírodních dějích*
- *orientovat se v přehledu vývoje organismů a rozlišit základní projevy a podmínky života*
- *poznat rozdíl mezi jednobuněčnými a mnohobuněčnými organismy*
- *znát základní funkce hlavních orgánů a orgánových soustav rostlin i živočichů*
- *poznat význam rostlin a živočichů v přírodě i pro člověka*
- *popsat pohlavní a nepohlavní rozmnožování a vysvětlit vliv dědičnosti na vývoj organismů*
- *vědět o vlivu virů a bakterií v přírodě a na člověka*

Učivo

- **vznik života** - vývoj, rozmanitost, projevy života, názory na vznik života
- **základní složení a struktura živých soustav** - buňky, pletiva, tkáně, orgány, orgánové soustavy
- **význam a zásady třídění organismů** - organismy jednobuněčné a mnohobuněčné
- **dědičnost a proměnlivost organismů** - podstata dědičnosti a přenos dědičných informací
- **viry a bakterie** - výskyt, význam a praktické využití

BIOLOGIE HUB

Očekávané výstupy

žák by měl

- *rozpoznat naše nejznámější jedlé a jedovaté houby podle charakteristických znaků*
- *porovnat různé způsoby výživy hub, jejich význam v ekosystémech*
- *poznat lišejníky*

Učivo

- **houby bez plodnic** – základní charakteristika; vliv na člověka a ostatní živé organismy
- **houby s plodnicemi** - stavba, výskyt, význam, zásady sběru, konzumace a první pomoc při otravě houbami
- **lišejníky** - výskyt a význam

BIOLOGIE ROSTLIN

Očekávané výstupy

žák by měl

- *porovnat vnější a vnitřní stavbu rostlinného těla a znát funkce jednotlivých částí těla rostlin*
- *vědět o základních rostlinných fyziologických procesech a o jejich využití*
- *rozlišit základní systematické skupiny rostlin a znát jejich zástupce*
- *popsat přizpůsobení některých rostlin podmínkám prostředí*
- *znát význam hospodářsky důležitých rostlin a způsob jejich pěstování*

Učivo

- **stavba, tvar a funkce rostlin** - stavba a význam jednotlivých částí těla vyšších rostlin (kořen, stonek, list, květ, semeno, plod); principy fotosyntézy, dýchání, růst, rozmnožování
- **systém rostlin** - poznávání a zařazování běžných druhů a vybraných zástupců nižších a vyšších rostlin (řasy, mechorosty, kaprad'orosty, nahosemenné, krytosemenné rostliny), jejich vývoj
- **význam rostlin a jejich ochrana** – využití hospodářsky významných rostlin; chráněné rostliny; léčivé rostliny; jedovaté rostliny

BIOLOGIE ŽIVOČICHŮ

Očekávané výstupy

žák by měl

- *porovnat vnější a vnitřní stavbu živočichů a vysvětlit funkce jednotlivých orgánů*
- *rozlišit jednotlivé skupiny živočichů a znát hlavní zástupce*
- *odvodit na základě vlastního pozorování základní projevy chování živočichů v přírodě, objasnit jejich způsob života a přizpůsobení danému prostředí*
- *využívat zkušeností s chovem vybraných domácích živočichů k zajištění jejich životních potřeb*
- *vědět o významu živočichů v přírodě i pro člověka a uplatňovat zásady bezpečného chování ve styku se živočichy*

Učivo

- **stavba a funkce jednotlivých částí těla** - živočišná buňka, tkáň, orgány, orgánové soustavy, organismy jednobuněčné a mnohobuněčné, rozmnožování
- **vývoj, vývin a systém živočichů** - významní zástupci jednotlivých skupin živočichů - prvoci, bezobratlí; obratlovci
- **rozšíření, význam a ochrana živočichů** - živočišná společenstva; hospodářsky významné druhy; kriticky ohrožené druhy
- **projevy chování živočichů**

BIOLOGIE ČLOVĚKA

Očekávané výstupy

žák by měl

- *popsat vznik a vývin jedince*
- *charakterizovat hlavní etapy vývoje člověka*
- *popsat stavbu orgánů a orgánových soustav lidského těla a jejich funkce*
- *rozlišovat příčiny, případně příznaky běžných nemocí a uplatňovat zásady jejich prevence a léčby*
- *znát zásady poskytování předlékařské první pomoci při poranění*

Učivo

- **názory na vznik člověka a jeho vývoj**
- **stavba a funkce jednotlivých částí lidského těla** - orgány, orgánové soustavy (opěrná, pohybová, oběhová, dýchací, trávicí, vylučovací, reprodukční a řídicí); vývin jedince; hlavní období lidského života
- **nemoci, úrazy a prevence** - příznaky, zásady poskytování první pomoci; závažná poranění a život ohrožující stavy

NEŽIVÁ PŘÍRODA

Očekávané výstupy

žák by měl

- *popsat vliv jednotlivých vrstev Země na vznik a trvání života*
- *poznat podle charakteristických vlastností vybrané nerosty a horniny*
- *rozlišit důsledky vnitřních a vnějších geologických dějů*
- *rozeznat některé druhy půd a objasnit jejich vznik*
- *vědět o významu vlivu podnebí a počasí na rozvoj a udržení života na Zemi*

Učivo

- **Země** - vznik a stavba Země
- **vnější a vnitřní geologické děje** - příčiny a důsledky
- **nerosty a horniny** - vznik, vlastnosti, praktický význam a využití vybraných zástupců
- **půdy** - složení, vlastnosti a význam půdy pro výživu rostlin, její hospodářský význam pro společnost, devastace a příklady rekultivace
- **vývoj zemské kůry a organismů na Zemi** - vznik života, vývoj organismů a jejich přizpůsobování prostředí
- **podnebí a počasí ve vztahu k životu organismů**

ZÁKLADY EKOLOGIE

Očekávané výstupy

žák by měl

- *uvést příklady výskytu organismů v určitém prostředí a vztahy mezi nimi*
- *rozlišit populace, společenstva, ekosystémy a objasnit základní princip některého ekosystému*
- *vysvětlit podstatu jednoduchých potravních řetězců v různých ekosystémech*
- *popsat změny v přírodě vyvolané člověkem a objasnit jejich důsledky*
- *poznat kladný a záporný vliv člověka na životní prostředí*

Učivo

- **organismy a prostředí** - vzájemné vztahy mezi organismy, mezi organismy a prostředím; populace, společenstva, přirozené a umělé ekosystémy, potravní řetězce, rovnováha v ekosystému
- **ochrana přírody a životního prostředí** - globální problémy a jejich řešení, chráněná území

PRAKTICKÉ POZNÁVÁNÍ PŘÍRODY

Očekávané výstupy

žák by měl

- *využívat metody poznávání přírody osvojované v přírodopisu*
- *dodržovat základní pravidla bezpečného chování při poznávání přírody*

Učivo

- **praktické metody poznávání přírody**
- **exkurze**

5.6.4 ZEMĚPIS

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

GEOGRAFICKÉ INFORMACE, ZDROJE DAT, KARTOGRAFIE A TOPOGRAFIE

Očekávané výstupy

žák by měl

- *rozumět základní geografické, topografické a kartografické terminologii*
- *získat osobní představu o prostředí, které nás obklopuje, umět ho popsat a určit jednoduché vazby, vyjádřit co mu prospívá a škodí*

Učivo

- **komunikační geografický a kartografický jazyk**-vybrané obecně používané geografické a topografické pojmy; jazyk mapy: symboly, smluvené značky, vysvětlivky
- **geografická kartografie a topografie**-glóbus, zeměpisná síť, poledníky a rovnoběžky; měřítko a obsah plánů a map, orientace plánů a map vzhledem ke světovým stranám; praktická cvičení s dostupnými kartografickými produkty v tištěné i elektronické podobě

PŘÍRODNÍ OBRAZ ZEMĚ

Očekávané výstupy

žák by měl

- *objasnit důsledky pohybů Země*
- *vědět o působení vnitřních a vnějších procesů v přírodní sféře a jejich vlivu na přírodu a na lidskou společnost*
- *vědět o působení přírodních vlivů na utváření zemského povrchu*

Učivo

- **Země jako vesmírné těleso** - tvar a pohyby Země, důsledky pohybů Země na život lidí a organismů, střídání dne a noci, střídání ročních období, časová pásma
- **krajinná sféra** - přírodní sféra a její základní složky a prvky, přírodní oblasti Země, podnebné pásy
- **systém přírodní sféry na regionální úrovni** - přírodní oblasti

REGIONY SVĚTA

Očekávané výstupy

žák by měl

- *vyhledat na mapách jednotlivé světadíly a oceány*
- *rozlišit zásadní přírodní a společenské znaky světových regionů*
- *charakterizovat polohu, rozlohu, přírodní, kulturní, společenské, politické a hospodářské poměry vybraných světadílů, oceánů, a vybraných států*

Učivo

- **světadíly, oceány , makroregiony světa** - určující a srovnávací kritéria včetně polohy a rozlohy; oblasti - přírodní, podnebné, vegetační, sídelní, jazykové, náboženské, kulturní
- **regionální společenské a politické útvary** - národní a mnohonárodnostní státy, části států, hospodářské oblasti, kraje, města
- **regiony** - vybrané přírodní, společenské, politické, hospodářské a environmentální problémy, možnosti jejich řešení ve vybraných regionech

SPOLEČENSKÉ A HOSPODÁŘSKÉ PROSTŘEDÍ

Očekávané výstupy

žák by měl

- *být informován o struktuře a rozložení, světové populace a o jejím růstu a pohybu*
- *vědět, jak přírodní podmínky souvisí s funkcí a rozmístěním lidských sídel*
- *umět porovnat sociální a hospodářské jevy ve světových regionech*
- *určit na mapách hlavní světové surovinové a energetické zdroje*
- *vyhledat na mapách nejznámější oblasti cestovního ruchu a rekreace*

Učivo

- **obyvatelstvo světa** - rozmístění podle ras, národů, jazykových skupin a náboženství
- **globalizační společenské, politické a hospodářské procesy** - aktuální společenské, sídelní, politické a hospodářské poměry současného světa
- **světové hospodářství** - odvětvová struktura, ukazatelé hospodářského rozvoje a životní úrovně
- **státy světa** - politická, bezpečnostní a hospodářská seskupení států

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Očekávané výstupy

žák by měl

- *umět pojmenovat různé krajiny jako součást pevninské části krajinné sféry, rozlišit na konkrétních příkladech specifické znaky a funkce krajín*
- *znát příklady přírodních a kulturních krajinných složek, prostorové rozmístění ekosystémů*
- *uvést na vybraných příkladech závažné důsledky a rizika přírodních a společenských vlivů na životní prostředí*

Učivo

- **krajina** - přírodní a společenské prostředí, typy krajín
- **vztah příroda a společnost** - principy a zásady ochrany přírody a životního prostředí, chráněná území přírody, globální ekologické a environmentální problémy lidstva

ČESKÁ REPUBLIKA

Očekávané výstupy

žák by měl

- *určit zeměpisnou polohu a rozlohu České republiky a její sousední státy*
- *znát přírodní podmínky ČR, popsat povrch a jeho členitost*
- *uvést hlavní údaje o rozmístění a sídel obyvatelstva*
- *vymezit a lokalizovat území místní krajiny a oblasti (regionu) podle bydliště nebo školy*
- *charakterizovat přírodní, hospodářské a kulturní poměry místního regionu*
- *vyhledat na mapách jednotlivé kraje České republiky a charakterizovat hospodářské poměry, přírodní zvláštnosti a kulturní zajímavosti*

Učivo

- **místní region** - zeměpisná poloha, kritéria pro vymezení místního regionu, rozloha a ohraničení vzhledem k okolním regionům
- **Česká republika** - zeměpisná poloha, rozloha, členitost, přírodní poměry; obyvatelstvo; hospodářství; hospodářské a politické postavení České republiky v Evropě a ve světě
- **regiony České republiky** - územní jednotky státní správy a samosprávy, krajské členění, kraj místního regionu, spolupráce se sousedními státy

TERÉNNÍ GEOGRAFICKÉ PRAXE A APLIKACE

Očekávané výstupy

žák by měl

- *ovládat základy praktické topografie a orientace v terénu*
- *uplatňovat v praxi zásady bezpečného pohybu a pobytu ve volné přírodě*

Učivo

- **cvičení a pozorování v terénu v místní krajině, geografické exkurze** - orientační body, jevy, pomůcky a přístroje; stanoviště, určování hlavních a vedlejších světových stran, pohyb podle mapy, odhad vzdáleností a výšek objektů v terénu; jednoduché náčrtky krajiny, schematické náčrtky pochodové osy
- **ochrana člověka při ohrožení zdraví a života** - živelní pohromy; opatření, chování a jednání při nebezpečí živelních pohrom

5.7 UMĚNÍ A KULTURA

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast Umění a kultura provází žáky po celou dobu povinné školní docházky. Přispívá ke kultivaci osobnosti žáka tím, že dává prostor pro uplatnění jeho tvořivých schopností a zprostředkovává mu umělecké zážitky prostřednictvím vlastní tvorby. Naplňuje přirozenou potřebu projevit se. Ve výuce je možné přiblížit žákům hudební i výtvarné umění a působit tak na jejich estetické vnímání. Získané dovednosti mohou obohatit život v podobě náplně zájmových činností.

Vzdělávací oblast má významný rehabilitační a relaxační charakter. Na žáky působí harmonizující prostředí, ve kterém se snižuje jejich vnitřní napětí, psychická nevyváženost, nesoustředěnost a v mnohých případech i agresivita. Žáci s mentálním postižením mají předpoklady k osvojení hudebních a výtvarných dovedností a mohou v této oblasti dosahovat vynikajících výsledků. Veřejná vystoupení podporují růst jejich sebevědomí a přispívají k odolnosti vůči stresu a trémě.

Vzdělávací oblast se realizuje ve vzdělávacích oborech - Hudební výchova a Výtvarná výchova.

Vzdělávací obor **Hudební výchova** vytváří u žáků kladný vztah k hudbě, rozvíjí jejich hudebnost, podporuje schopnosti hudbu emocionálně prožít a poskytuje vhled do hudební kultury. Hudební činnosti podporují u žáků rozvoj hudebních schopností a individuálních hudebních dovedností – sluchových, rytmických, pěveckých, intonačních, instrumentálních, hudebně tvořivých, poslechových a pohybových.

Ve vzdělávacím oboru **Výtvarná výchova** dochází k poznávání výrazových prostředků výtvarného jazyka, k všestrannému prohlubování senzibility žáka tím, že pomáhá vyjadřovat jeho emoce a dává průchod přirozené aktivitě a fantazii. Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru napomáhá vytváření postojů k tvořivému pojmání světa a schopnosti spolupracovat na společné práci a učí žáka toleranci při hodnocení výtvarných projevů ostatních. Při výtvarných činnostech dochází k rozvíjení smyslového vnímání, představivosti, zlepšování jemné motoriky, prostorového vidění a získávání všestranných výtvarných dovedností.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- rozvíjení pozitivního vztahu k umění a jeho vnímání
- využívání a rozvíjení tvořivých vlastností a dovedností
- rozvíjení estetického cítění a vnímání prostředí
- ke kultivovanému vystupování a získávání sebedůvěry
- poznání, že kultura a umění obohacují život člověka
- poznávání národní kultury, její duchovní hodnoty a vědomí ji chránit
- seznámení se a akceptovat kultury jiných národů a etnik

5.7.1 HUDEBNÍ VÝCHOVA

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

1. stupeň

Očekávané výstupy - 1. období

žák by měl

- *zpívat jednoduché písně v rozsahu kvinty*
- *rozlišovat sílu zvuku*
- *soustředit se na poslech jednoduché krátké skladby*
- *správně a hospodárně dýchat a zřetelně vyslovovat při rytmizaci říkadel i při zpěvu*
- *měnit pohyb podle tempových a rytmických změn*

Očekávané výstupy - 2. období

žák by měl

- *zpívat písně v přiměřeném rozsahu k individuálním schopnostem*
- *odlišit tóny podle výšky, síly a barvy*
- *soustředit se na poslech skladeb*
- *naučit se správně hospodařit s dechem při interpretaci písní – frázování*
- *doprovodit spolužáky na rytmické hudební nástroje*
- *umět propojit vlastní pohyb s hudbou*
- *znát některé naše nejvýznamnější hudební skladatele*

Učivo

VOKÁLNÍ ČINNOSTI A INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI

- rytmizace říkadel, zpěv lidových a umělých písní přiměřeného rozsahu
- intonační cvičení
- hra na tělo
- grafický záznam melodie
- hra na nástroje Orffova instrumentáře (interpretace těžkých a lehkých dob v dvou, tří a čtyřdobém taktu, hra doprovodu)

POSLECHOVÉ ČINNOSTI

- výška, síla, délka tónu
- rozpoznávání tempa a rytmu
- zpěvní hlasy
- zvuk hudebních nástrojů
- slavné melodie a skladby, skladby určené dětem, nejvýznamnější hudební skladatelé

HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI

- pochod v dvoudobém a v třídobém taktu
- pohybové hry s říkadly a dětskými popěvkami

2. stupeň

Očekávané výstupy

žák by měl

- *znát a interpretovat vybrané lidové a umělé písně*
- *doprovázet písně pomocí ostinata*
- *soustředit se na poslech skladeb většího rozsahu*
- *rozeznávat různé hudební žánry*
- *rozpoznat vybrané hudební nástroje symfonického orchestru*
- *znát vybrané hudební skladatele a jejich díla*

Učivo

VOKÁLNÍ ČINNOSTI A INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI

- zpěv jednohlasu i vícehlasu (kánon) v přiměřeném rozsahu
- intonační cvičení
- grafický záznam melodie
- hra na tělo a na nástroje Orffova instrumentáře (ostinátní doprovod, prodleva apod.)

POSLECHOVÉ ČINNOSTI

- rozlišování zpěvních hlasů
- hudební nástroje
- hudební uskupení
- hudebně vyjadřovací prostředky ve skladbě, mimohudební obsah díla
- hudební žánry
- nejvýznamnější hudební skladatelé a jejich díla

HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI

- taktování a pohyb na hudbu
- hudebně pohybové hry
- základní taneční kroky klasických nebo moderních tanců

5.7.2 VÝTVARNÁ VÝCHOVA

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

1. stupeň

Očekávané výstupy - 1. období

žák by měl

- *zvládnout základní výtvarné tvořivé dovednosti*
- *rozpoznávat a pojmenovat základní barvy, tvary, objekty*
- *uplatňovat vlastní fantazii a představivost při výtvarném činnosti*

Očekávané výstupy - 2. období

žák by měl

- *vnímat a pojmenovat vztahy mezi tvary, barvami (barevné kontrasty)*
- *umět zachytit základní tvar zobrazovaného předmětu*
- *zvládat základy kompozice výtvarného díla*
- *vyjádřit vlastní fantazii ve výtvarném ztvárnění*
- *používat na elementární úrovni základní výtvarné techniky*
- *znát nejnámější ilustrace knih a filmů pro děti*

Učivo

- **kresba** – tužka, uhlí, pastelky, voskové pastely, tabulové křídly, tuš
- **malba** – základní dovednosti při práci se štětcem, akvarel, temperové barvy, malování na papír, přírodniny i na sklo, hry s barvou, malba prsty
- **prostorové tvoření** – hlína, modelovací hmota, modurit, sádra, stavebnice, kartón
- **dekorativní práce** – práce s papírem, textilií, přírodninami
- **kompozice z různých materiálů** - kombinované techniky, asambláže a koláže

2. stupeň

Očekávané výstupy

žák by měl

- *zvládat přípravu, postup a finální úpravy výtvarného vyjádření na dané téma*
- *umět výtvarně ztvárnit vlastní představy na základě konkrétních zkušeností a fantazie*
- *využívat možnosti běžných výtvarných technik*
- *vnímat a rozlišovat různé výtvarné styly, žánry a techniky*
- *zvládat základy figurální tvorby (proporce lidského těla)*
- *aplikovat poznatky z výtvarné výchovy na vlastní životní styl, dokázat využít své estetické cítění v praktickém životě*
- *poznat nejnámější díla světových malířů a sochařů*
- *mít kladný vztah ke kulturnímu dědictví našeho národa a jeho ochraně*

Učivo

- **kresba** – kresba architektonických prvků, základy figurální tvorby, zátiší, krajina - základy perspektivy; tužka, uhl
- **malba, grafické a kombinované techniky, koláž, asambláž, práce s fotografií, výtvarné práce na počítači, modelování**
- **písmo** – výrazové možnosti písma, písmo typografické, typy písma
- **tvorba našich a světových malířů a sochařů**
- **člověk a umělecké dílo** – působení uměleckého díla na člověka
- **kolektivní práce** – školní výstavy, výzdoba školy apod.

5.8 ČLOVĚK A ZDRAVÍ

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast **Člověk a zdraví** učí žáky pochopení zdraví jako vyváženého stavu tělesné a duševní pohody a základním poznatkům, které by měli využívat v každodenním životě. Respektuje celistvost osobnosti žáků, rovnoměrně rozvíjí fyzické i psychické schopnosti, pohybové dovednosti i sociální adaptaci. Umožňuje jim poznání a rozvíjení fyzických a zdravotních předpokladů pohybových možností a vlastních omezení. K osvojení potřebných vědomostí, dovedností a návyků, které ovlivňují způsob jejich života je třeba využívat vhodné motivace a činnosti, které posilují zájem žáků. Vede je k pochopení hodnoty zdraví, smyslu zdravotní prevence i problémů spojených s poškozením zdraví a uvědomění si povinnosti péče o své zdraví v přiměřené míře věku a schopnostem.

Vzdělávací obsah oblasti **Člověk a zdraví** prolíná do ostatních vzdělávacích oblastí, které jej doplňují, rozšiřují a využívají. Žáci se seznamují s různým nebezpečím, které ohrožuje zdraví v běžných i mimořádných situacích, osvojují si dovednosti a způsoby chování a rozhodování, které vedou k zachování a posílení zdraví. Tím je zajištěno utváření dovedností a návyků v oblasti zdravého životního stylu, osobní a duševní hygieny, výživy, pohybových aktivit apod.

Obsah vzdělávací oblasti se realizuje ve vzdělávacích oborech **Výchova ke zdraví** a **Tělesná výchova**, do níž je zahrnuta Zdravotní tělesná výchova.

Vzdělávací obor **Výchova ke zdraví** navazuje na obsah vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět. Poskytuje žákům základní informace o člověku v souvislosti s preventivní ochranou jejich zdraví. Vede je ke zdravému způsobu života, k péči o své zdraví, jeho zlepšení a posílení. Žáci si upevňují hygienické, stravovací, pracovní i jiné zdravotně preventivní návyky, rozvíjejí sociálních dovedností a komunikaci, dovednosti odmítat škodlivé látky, předcházet úrazům a čelit vlastnímu ohrožení v různých situacích.

Vzdělávací obor **Tělesná výchova** umožňuje žákům aktivně využívat nebo ovlivňovat vlastní pohybové možnosti i zdravotní a pohybová omezení. Ve shodě s věkem, postižením a pohybovými možnostmi je vede od spontánního pojetí pohybu, k řízené pohybové aktivitě a vlastní pohybové seberealizaci.

Pro pohybové vzdělávání žáků je důležité nejen rozvíjení pohybového nadání, ale zároveň i korekce zdravotních oslabení v běžných i specifických formách pohybového učení – v povinné tělesné výchově, případně ve zdravotní tělesné výchově. Korektivní a speciální vyrovnávací cvičení mohou být preventivně zařazována a využívána v hodinách tělesné výchovy všech žáků nebo jsou využívána pro žáky se zdravotním oslabením místo činností, které jsou kontraindikací jejich oslabení.

Žákům s trvale nebo přechodně změněným zdravotním stavem (III. zdravotní skupina) má škola povinnost současně nabídnout *Zdravotní tělesnou výchovu* jako alternativní formu tělesné výchovy, jejímž cílem je odstranění nebo zmírnění zdravotního oslabení žáků.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- získávání orientace v základních názorech na zdraví a postupnému uplatňování preventivních činností podporujících zdraví
- chápání fyziologických, psychických i sociálních změn spojených s dospíváním
- dodržování zásad zdravého způsobu života a ochrany zdraví, zodpovědnosti a péči o své zdraví a snaze o jeho zlepšení a posílení
- rozpoznávání základních situací ohrožujících tělesné a duševní zdraví vlastní i druhých a osvojování poznatků a dovedností jim předcházet

- odmítání škodlivých látek neslučitelných se zdravím a sportem
- poznávání vlastních fyzických a zdravotních předpokladů pohybových možností a omezení, rozvíjení a využívání pohybových schopností a dovedností
- vnímání prožitků z pohybové činnosti, které vedou k aktivitě a pohybové seberealizaci a aktivnímu vztahu ke sportu
- pochopení, že sport je jedním z prostředků k navazování sociálních kontaktů

5.8.1 VÝCHOVA KE ZDRAVÍ

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

Očekávané výstupy

žák by měl

- *chápat význam dobrého soužití mezi vrstevníky i členy rodiny*
- *uvědomovat si základní životní potřeby a jejich naplňování ve shodě se zdravím*
- *projevovat zdravé sebevědomí a preferovat ve styku s vrstevníky pozitivní životní cíle, hodnoty a zájmy*
- *respektovat zdravotní stav svůj i svých vrstevníků a usilovat v rámci svých možností o aktivní podporu zdraví*
- *dodržovat správné stravovací návyky a v rámci svých možností uplatňovat zásady správné výživy a zdravého stravování*
- *uplatňovat způsoby bezpečného chování v sociálním kontaktu s vrstevníky, při komunikaci s neznámými lidmi, v konfliktních a krizových situacích a v případě potřeby vyhledat odbornou pomoc*
- *uplatňovat osvojené sociální dovednosti při kontaktu se sociálně patologickými jevy*
- *zaujímat odmítavé postoje ke všem formám brutality a násilí*
- *dát do souvislosti zdravotní a psychosociální rizika spojená se zneužíváním návykových látek a provozováním hazardních her*
- *pochopit souvislosti mezi konzumací návykových psychoaktivních látek a poškozováním zdraví a životního stylu*
- *vědět o centrech odborné pomoci a vyhledat a použít jejich telefonní čísla*
- *chovat se odpovědně při mimořádných událostech a prakticky využívat základní znalosti první pomoci při likvidaci následků hromadného zasažení obyvatel*

Učivo

VZTAHY MEZI LIDMI A FORMY SOUŽITÍ

- **vztahy ve dvojici** - kamarádství, přátelství, láska, partnerské vztahy, manželství a rodičovství
- **vztahy a pravidla soužití v prostředí komunity** - rodina, škola, vrstevnická skupina, bydliště, zájmová skupina

ZMĚNY V ŽIVOTĚ ČLOVĚKA A JEJICH REFLEXE

- **dětství, puberta, dospívání** - tělesné, duševní a společenské změny
- **sexuální dospívání a reprodukční zdraví** - prevence rizikového sexuálního chování; předčasná sexuální zkušenost, těhotenství a rodičovství mladistvých, poruchy pohlavní identity

ZDRAVÝ ZPŮSOB ŽIVOTA A PÉČE O ZDRAVÍ

- **výživa a zdraví** - zásady zdravého stravování, vliv životních podmínek a způsobu stravování na zdraví; specifické druhy výživy; poruchy příjmu potravy
- **tělesná a duševní hygiena** - zásady osobní, intimní a duševní hygieny, otužování, význam pohybu pro zdraví
- **režim dne**
- **ochrana před přenosnými i nepřenositelnými chorobami, chronickým onemocněním a úrazy** - bezpečné způsoby chování (nemoci přenosné pohlavním stykem, HIV/AIDS, hepatitidy), preventivní a lékařská péče, chování v situacích úrazu a život ohrožujících stavů (úrazy v domácnosti, při sportu, na pracovišti, v dopravě)

RIZIKA OHROŽUJÍCÍ ZDRAVÍ A JEJICH PREVENCE

- **stres a jeho vztah ke zdraví** - kompenzační, relaxační a regenerační techniky k překonávání únavy, stresových reakcí a k posilování duševní odolnosti
- **civilizační choroby** - zdravotní rizika, preventivní a lékařská péče
- **auto-destruktivní závislosti** - zdravotní a sociální rizika zneužívání návykových látek, patologické hráčství, náboženské sekty
- **skryté formy a stupně individuálního násilí a zneužívání, sexuální kriminalita** - šikana a jiné projevy násilí; formy sexuálního zneužívání dětí; komunikace se službami odborné pomoci – praktické dovednosti
- **bezpečné chování** - komunikace s vrstevníky a neznámými lidmi, pohyb v rizikovém prostředí, přítomnost v konfliktních a krizových situacích
- **dodržování pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví** - bezpečné prostředí ve škole, ochrana zdraví při různých činnostech
- **manipulativní reklama a informace** - reklamní vlivy a působení médií
- **ochrana člověka za mimořádných událostí** - živelní pohromy, terorismus

PODPORA ZDRAVÍ

- **podpora zdraví a její formy** - prevence a intervence, působení na změnu kvality prostředí a chování jedince, odpovědnost jedince za zdraví

OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ ROZVOJ

- **sebeoznání a sebepojetí** - vztah k sobě samému, vztah k druhým lidem; zdravé a vyrovnané sebepojetí
- **seberegulace a sebeorganizace činností a chování** - cvičení sebereflexe, sebekontroly, sebeovládání a zvládání problémových situací; stanovení osobních cílů a postupných kroků k jejich dosažení
- **psychohygiena** - sociální dovednosti pro předcházení a zvládání stresu; hledání pomoci při problémech
- **mezilidské vztahy a komunikace** - respektování sebe sama i druhých, přijímání názoru druhého, rozvíjení schopnosti komunikace; chování podporující dobré vztahy
- **morální rozvoj** - rozvíjení rozhodovacích dovedností; dovednosti pro řešení problémů v mezilidských vztazích; pomáhající a prosociální chování

5.8.2 TĚLESNÁ VÝCHOVA

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

1. stupeň

Očekávané výstupy - 1. období

žák by měl:

- *získat kladný postoj k motorickému učení a pohybovým aktivitám*
- *zvládat podle pokynů přípravu na pohybovou činnost*
- *reagovat na základní pokyny a povely k osvojované činnosti*
- *mít osvojeny základní pohybové činnosti, dovednosti a prostorovou orientaci podle individuálních předpokladů*
- *dodržovat základní zásady bezpečnosti při pohybových činnostech a mít osvojeny základní hygienické návyky při pohybových aktivitách*

Očekávané výstupy – 2. období

žák by měl

- *znát význam tělesné zdatnosti pro zdraví a snažit se začleňovat pohyb do denního režimu*
- *zařazovat do pohybového režimu korektivní cvičení v souvislosti s vlastním svalovým oslabením*
- *zdokonalovat základní pohybové dovednosti podle svých pohybových možností a schopností*
- *reagovat na pokyny k provádění vlastní pohybové činnosti*
- *dodržovat pravidla her a jednat v duchu fair play*
- *zlepšovat svou tělesnou kondici, pohybový projev a správné držení těla*
- *zvládat podle pokynu základní přípravu organismu před pohybovou činností i uklidnění organismu po ukončení činnosti a umět využívat cviky na odstranění únavy*
- *uplatňovat hygienické a bezpečnostní zásady pro provádění zdravotně vhodné a bezpečné pohybové činnosti*

Učivo

ČINNOSTI OVLIVŇUJÍCÍ ZDRAVÍ

- **význam pohybu pro zdraví** - pohybový režim, délka a intenzita pohybu, spontánní pohybové činnosti a hry
- **příprava organismu** – příprava před pohybovou činností, uklidnění po zátěži, protahovací cvičení
- **zdravotně zaměřené činnosti** – správné držení těla, průpravná, koordinační, kompenzační, relaxační, psychomotorická, dechová a jiná zdravotně zaměřená cvičení
- **rozvoj rychlosti, vytrvalosti, síly, pohyblivosti a koordinace pohybu**
- **hygiena při Tv** - osobní hygiena, hygiena cvičebního prostředí, vhodné oblečení a obutí
- **bezpečnost při pohybových činnostech** v různém prostředí, první pomoc při úrazech v podmínkách Tv

ČINNOSTI OVLIVŇUJÍCÍ ÚROVEŇ POHYBOVÝCH DOVEDNOSTÍ

- **pohybové hry** - pohybové činnosti jednotlivce, dvojic a skupin; pohybové hry s různým zaměřením a využitím tradičního i netradičního náčiní, bez náčiní; motivační, tvořivé a napodobivé hry, vytváření vlastních modifikací osvojených pohybových her
- **základy gymnastiky** - průpravná cvičení; jednoduchá akrobatická cvičení; cvičení s náčiním a na nářadí
- **rytmická a kondiční cvičení** - vyjádření rytmu pohybem, sladění jednoduchého pohybu s hudbou, jednoduché tanečky

- **průpravná úpolová cvičení** - přetahy, přetlaky, odpory
- **základy atletiky** - průpravné atletické činnosti; běhy – rychlostní běh na krátké vzdálenosti, motivovaný vytrvalostní běh (podle schopností žáků); skok do dálky; hod míčkem
- **základy sportovních her** - průpravné hry; základní manipulace s míčem, pálkou či jiným herním náčiním odpovídající velikosti a hmotnosti; základní herní činnosti jednotlivce; hry se zjednodušenými pravidly
- **turistika a pobyt v přírodě** - chování v přírodě, ochrana přírody, chůze v terénu
- **plavání** - hygiena plavání; adaptace na vodní prostředí; hry ve vodě; základní plavecké dovednosti; jeden plavecký způsob
- **lyžování, bruslení (podle podmínek školy)** - hry na sněhu a na ledě, základní techniky pohybu a jízdy na lyžích a na bruslích
- **další pohybové činnosti a netradiční sporty** - podle podmínek školy a zájmu žáků

ČINNOSTI PODPORUJÍCÍ POHYBOVÉ UČENÍ

- **organizace při Tv** - základní organizační činnosti
- **komunikace v Tv** - základní tělocvičné názvosloví osvojovaných činností; smluvené povely a signály
- **pravidla zjednodušených osvojovaných pohybových činností** – her, soutěží
- **zásady jednání a chování** – fair play, olympijské ideály a symboly
- **měření a posuzování pohybových dovedností** – základní pohybové testy, měření výkonů
- **informace o pohybových činnostech**

2. stupeň

ČINNOSTI OVLIVŇUJÍCÍ ZDRAVÍ

Očekávané výstupy

žák by měl

- *pochopit zásady zatěžování; jednoduchými zadanými testy, změřit úroveň své tělesné zdatnosti*
- *usilovat o zlepšení a udržení úrovně pohybových schopností a o rozvoj pohybových dovedností včetně zdokonalování základních lokomocí*
- *cíleně se připravit na pohybovou činnost a její ukončení*
- *využívat základní kompenzační a relaxační techniky k překonání únavy*
- *odmítnout drogy a jiné škodliviny jako neslučitelné se zdravím a sportem*
- *vhodně reagovat na informace o znečištění ovzduší a tomu přizpůsobit pohybové aktivity*
- *znát základní zásady poskytování první pomoci a zvládat zajištění odsunu raněného*
- *uplatňovat bezpečné chování v přírodě a v silničním provozu*

Učivo

- **význam pohybu pro zdraví** - pohybový režim, pohybové aktivity, rekreační popřípadě výkonnostní sport
- **zdravotně orientovaná zdatnost** – kondiční programy, manipulace se zatížením
- **prevence a korekce jednostranného zatížení a svalových dysbalancí** - průpravná, kondiční, koordinační, kompenzační, vyrovnávací, relaxační cvičení, cvičení ke správnému držení těla, korekce jednostranného zatížení a jiná zdravotně zaměřená cvičení
- **hygiena a bezpečnost při pohybových činnostech** - hygiena, vhodné oblečení a obutí v nestandardním prostředí, improvizované ošetření a odsun raněného

ČINNOSTI OVLIVŇUJÍCÍ ÚROVEŇ POHYBOVÝCH DOVEDNOSTÍ

Očekávané výstupy

žák by měl

- *zvládat v souladu s individuálními předpoklady osvojované pohybové dovednosti a aplikovat je ve hře, soutěži, při rekreačních činnostech*
- *posoudit provedení osvojované pohybové činnosti, označit příčiny nedostatků*

Učivo

- **pohybové hry s různým zaměřením, netradiční pohybové hry**
- **gymnastika** - akrobacie, přeskoky, cvičení s náčiním a na nářadí
- **rytmické a kondiční formy cvičení s hudbou a rytmickým doprovodem** - základy rytmické gymnastiky, jiné kondiční formy cvičení s hudbou a rytmickým doprovodem, cvičení s náčiním, tance
- **úpoly** - střehový postoj, držení a pohyb v postoji, základy judo, aikido
- **atletika** - starty; rychlý běh, vytrvalý běh na dráze a v terénu (podle schopností a možností žáků), základy překážkového a štafetového běhu, skok do dálky, skok do výšky, hod míčkem, hod granátem, vrh koulí (*podle možností a vybavení školy*)
- **sportovní hry (výběr podle možností školy)** - herní činnosti jednotlivce, herní kombinace, herní systémy, utkání podle pravidel pro danou věkovou kategorii
- **turistika a pobyt v přírodě** - základní poznatky z turistiky, přesun a chůze v terénu; táboření, základní turistické dovednosti, ochrana přírody, modifikace orientačního závodu, příprava a dokumentace turistické akce
- **plavání (podle podmínek školy)** - další plavecké dovednosti, zdokonalení plaveckého způsobu, případně další plavecký způsob, skoky do vody, prvky zdravotního plavání
- lyžování, snowboarding, bruslení (*podle podmínek školy*), běžecké lyžování, lyžařská turistika, sjezdové lyžování nebo jízda na snowboardu, bezpečnost pohybu v zimní horské krajině, jízda na vleku, bruslení (*případně další zimní sporty podle podmínek školy*)
- **další (i netradiční) pohybové činnosti** (*podle podmínek školy a zájmu žáků*)

ČINNOSTI PODPORUJÍCÍ POHYBOVÉ UČENÍ

Očekávané výstupy

žák by měl

- *užívat osvojované názvosloví na úrovni cvičence, rozhodčího, diváka*
- *naplňovat ve školních podmínkách základní olympijské myšlenky - čestné soupeření, pomoc handicapovaným, respekt k opačnému pohlavní, ochranu přírody při sportu*
- *dohodnout se na spolupráci i jednoduché taktice vedoucí k úspěchu družstva a dodržovat ji*
- *rozlišovat a uplatňovat práva a povinnosti vyplývající z role hráče, rozhodčího, diváka*
- *sledovat určené prvky pohybové činnosti a výkony a vyhodnotit je*
- *spolurozhodovat osvojované hry a soutěže*

Učivo

- **komunikace v Tv** - tělocvičné názvosloví osvojovaných činností, smluvené povely, signály, gesta, značky, vzájemná komunikace při osvojovaných pohybových činnostech
- **organizace prostoru a pohybových činností** - v nestandardních podmínkách, sportovní výstroj a výzbroj - výběr, ošetřování
- **historie a současnost sportu** - významné sportovní soutěže a sportovci
- **pravidla osvojovaných pohybových činností** - her, závodů, soutěží
- **zásady jednání a chování v různém prostředí a při různých činnostech**
- **měření výkonů, posuzování pohybových dovedností**

ZDRAVOTNÍ TĚLESNÁ VÝCHOVA

Zdravotní tělesná výchova je formou povinné tělesné výchovy, která se zřizuje pro žáky s trvale nebo přechodně změněným zdravotním stavem (III. zdravotní skupina), který je kontraindikací zvýšené tělesné námahy. Zařazení žáků do ZdrTv se provádí na doporučení lékaře. Prvky ZdrTv jsou preventivně využívány i v povinné Tv.

Specifické úkoly zdravotní tělesné výchovy vycházejí ze základních charakteristik zdravotního oslabení žáků. Obsah je vždy upravován vzhledem k míře a druhu zdravotního oslabení a má ozdravný účinek.

Cílem je odstranění nebo alespoň zmírnění zdravotního oslabení a celkové zlepšení zdravotního stavu.

1. stupeň

Očekávané výstupy - 1. období

žák by měl

- *uplatňovat správné způsoby držení těla v různých polohách a pracovních činnostech*
- *zaujímat správné základní cvičební polohy*
- *zvládat jednoduchá speciální cvičení související s vlastním oslabením*

Očekávané výstupy - 2. období

žák by měl

- *zařazovat pravidelně do svého pohybového režimu speciální vyrovnávací cvičení související s vlastním oslabením v optimálním počtu opakování*
- *zvládat základní techniku speciálních cvičení; korigovat techniku cvičení podle obrazu v zrcadle, podle pokynů učitele*
- *upozornit samostatně na činnosti (prostředí), které jsou v rozporu s jeho oslabením*

Učivo

ČINNOSTI A INFORMACE PODPORUJÍCÍ KOREKCE ZDRAVOTNÍCH OSLABENÍ

- konkrétní zdravotní oslabení, prevence, pohybový režim, vhodné oblečení a obutí pro ZdrTV, zásady správného držení těla, dechová cvičení, vnímání pocitů při cvičení, nevhodná cvičení a činnosti (kontraindikace zdravotních oslabení)

SPECIÁLNÍ CVIČENÍ

- základní cvičební polohy, základní technika cvičení, soubor speciálních cvičení pro samostatné cvičení, relaxační cvičení – celková a lokální, dechová cvičení - správný dechový stereotyp

- **A Oslabení podpůrně pohybového systému**

A 1 Poruchy funkce svalových skupin

A 2 Poruchy páteře - odchylky předozadního zakřivení

A 3 Poruchy páteře - vybočení páteře do strany

A 4 Poruchy stavby dolních končetin

Cvičení zaměřená na: správné držení hlavy, pletence ramenního, postavení pánve, protažení šjíjových, prsních, bederních svalů a vzpřimovačů páteře, zkrácených ohybačů kyčle a svalstva na zadní straně stehen; zlepšení fyziologického rozsahu pletence ramenního, kolenního, kyčelního a hlezenního kloubu a páteře ve všech směrech; spinální cvičení; posílení oslabených svalů šjíjových, mezilopatkových, břišních, hýžďových, stehenních, lýtkových a vzpřimovačů trupu

- **B Oslabení vnitřních orgánů**

B 1 Oslabení oběhového a dýchacího systému

B 2 Oslabení endokrinního systému

B 3 Obezita

B 4 Oslabení vnitřních orgánů

Cvičení zaměřená na: protažení a posílení svalstva – viz skupina A; rozvoj hlavních a pomocných dýchacích svalů, zlepšení hrudního a bráničního dýchání při větší tělesné zátěži, koordinaci srdečního, dýchacího a pohybového rytmu; rovnovážná a koordinační cvičení

- **C Oslabení smyslových a nervových funkcí**

C 1 Oslabení zraku

C 2 Oslabení sluchu

C 3 Neuropsychická onemocnění

Cvičení zaměřená na: vyrovnávání svalové nerovnováhy – viz skupina A; vyrovnávání funkční adaptability pohybového, srdečně-cévního a dýchacího systému; rozvíjení pohybové a prostorové koordinace, rovnovážných postojů; sluchového, zrakového a taktilního vnímání rytmu; orientaci v prostoru; zrakovou lokalizaci; u neuropsychických onemocnění je třeba omezení zvažovat individuálně

VŠEOBECNĚ ROZVÍJEJÍCÍ POHYBOVÉ ČINNOSTI

- **pohybové činnosti v návaznosti na obsah tělesné výchovy** - s přihlédnutím ke konkrétnímu druhu a stupni oslabení

2. stupeň

Očekávané výstupy

žák by měl

- *uplatňovat odpovídající vytrvalost a cílevědomost při korekci zdravotních oslabení*
- *zařazovat pravidelně a samostatně do svého pohybového režimu speciální vyrovnávací cvičení související s vlastním oslabením, usilovat o jejich optimální provedení*
- *vyhýbat se činnostem, které jsou kontraindikací zdravotního oslabení*

Učivo

ČINNOSTI A INFORMACE PODPORUJÍCÍ KOREKCE ZDRAVOTNÍCH OSLABENÍ

- **základní druhy oslabení jejich příčiny a možné důsledky** - základní pojmy osvojovaných činností, prevence a korekce oslabení, denní režim z pohledu zdravotního oslabení, soustředění na cvičení, vědomá kontrola cvičení, nevhodná cvičení a činnosti (kontraindikace zdravotních oslabení)

SPECIÁLNÍ CVIČENÍ

- Soubor speciálních cvičení při jednotlivých typech oslabení, je shodný pro 1. i 2. stupeň, učivo tohoto tématu je uvedeno na 1. stupni a je využitelné i pro 2. stupeň.

VŠESTRANNÉ ROZVÍJEJÍCÍ POHYBOVÉ ČINNOSTI

- **pohybové činnosti v návaznosti na obsah tělesné výchovy** - s přihlédnutím ke konkrétnímu druhu a stupni oslabení

5.9 ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast **Člověk a svět práce** je jednou ze stěžejních vzdělávacích oblastí v základním vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Zahrnuje široké spektrum pracovních činností, které vedou žáky k získání souboru vědomostí, základních pracovních dovedností a návyků v různých oblastech lidské činnosti. Cíleně se zaměřuje a systematicky ovlivňuje rozvíjení motorických a tvořivých schopností, dovedností a návyků a vede žáky k pozitivnímu vztahu k práci. Přispívá k vytváření životní a profesní orientace žáků, ke správné volbě povolání a uplatnění v dalším životě a ve společnosti.

Žáci se učí pracovat samostatně i v týmu a vážit si práce své i druhých. Seznamují se s různými materiály, s funkcí a užíváním vhodných pomůcek a náradí. Vzdělávací oblast je realizována v průběhu celého základního vzdělávání od prvního do devátého ročníku.

Obsah vzdělávací oblasti je rozdělen na prvním stupni na čtyři tematické okruhy *Práce s drobným materiálem, Práce montážní a demontážní, Pěstitelské práce, Příprava pokrmů* a do sedmi tematických okruhů na druhém stupni *Práce s technickými materiály, Práce s ostatními materiály, Práce montážní a demontážní, Pěstitelské práce a chovatelství, Provoz a údržba domácnosti, Příprava pokrmů, Svět práce*. Ve všech tematických okruzích jsou žáci soustavně vedeni k dodržování zásad bezpečnosti a hygieny při práci.

Výběr a způsob realizace jednotlivých tematických okruhů závisí na podmínkách a možnostech školy a schopnostech žáků. Učivo celé vzdělávací oblasti je určeno všem žákům, tedy chlapcům i dívkám. Tematický okruh *Svět práce* je určen výhradně pro 9. ročník.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v této vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- rozvoji motoriky, získání základních manuálních zručností a vytváření pracovních dovedností a návyků z různých pracovních oblastí
- pozitivnímu vztahu k práci a jejím výsledkům
- práci v kolektivu a odpovědnosti za své i společné výsledky práce
- osvojení dovedností při používání a zacházení s vhodně zvolenými nástroji, pomůckami a drobným náradím
- porozumění zadaným pracovním postupům
- přesnosti, systematickosti a vytrvalosti při plnění pracovních úkolů
- poznání pracovních činností, které napomáhají vytváření možných zálib a využití volného času
- orientaci v různých oborech lidské činnosti a osvojení potřebných poznatků a dovedností pro uplatnění při volbě povolání a společenském uplatnění
- dodržování hygienických a bezpečnostních pravidel při práci

5.9.1 ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

1. stupeň

PRÁCE S DROBNÝM MATERIÁLEM

Očekávané výstupy - 1. období

žák by měl

- *zvládat základní manuální dovednosti při práci s jednoduchými materiály a pomůckami*
- *vytvářet jednoduchými postupy různé předměty z tradičních i netradičních materiálů*
- *pracovat podle slovního návodu a předlohy*

Očekávané výstupy - 2. období

žák by měl

- *vytvářet přiměřenými pracovními postupy různé výrobky z daného materiálu*
- *využívat při tvořivých činnostech s různým materiálem prvky lidových tradic*
- *volit vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu*
- *udržovat pořádek na pracovním místě; dodržovat zásady hygieny a bezpečnosti práce; poskytnout první pomoc při drobném poranění*

Učivo

- **vlastnosti materiálu a jeho užití** - přírodniny, modelovací hmota, papír a karton, textil, drát, fólie aj.
- **pracovní pomůcky a nástroje** - funkce a využití
- **jednoduché pracovní operace a postupy, organizace práce**
- **lidové zvyky, tradice, řemesla** – užití některých jednoduchých technik zpracování vybraných materiálů

PRÁCE MONTÁŽNÍ A DEMONTÁŽNÍ

Očekávané výstupy - 1. období

žák by měl

- *zvládat elementární dovednosti a činnosti při práci se stavebnicemi*

Očekávané výstupy - 2. období

žák by měl

- *znát funkci a užití jednoduchých pracovních nástrojů a pomůcek*
- *provádět při práci se stavebnicemi jednoduchou montáž a demontáž*
- *pracovat podle slovního návodu, předlohy, jednoduchého náčrtu*
- *udržovat pořádek na svém pracovním místě, dodržovat zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytnout první pomoc při drobném úrazu*

Učivo

- **stavebnice** - plošné, prostorové, konstrukční; sestavování jednoduchých modelů
- **práce s návodem, předlohou, jednoduchým náčrtem**
- **montáž a demontáž jednoduchých předmětů**

PĚSTITELSKÉ PRÁCE

Očekávané výstupy - 1. období

žák by měl :

- *provádět pozorování přírody v jednotlivých ročních obdobích a popsat jeho výsledky*
- *pečovat o nenáročné rostliny v bytě i na zahradě*

Očekávané výstupy - 2. období

žák by měl:

- *znát základní podmínky a postupy pro pěstování vybraných rostlin*
- *ošetřovat a pěstovat podle daných zásad pokojové i jiné rostliny a provádět pěstitelská pozorování*
- *volit podle druhu pěstitelských činností správné pomůcky, nástroje a náčiní*
- *dodržovat zásady hygieny a bezpečnosti práce a ochrany zdraví; poskytnout první pomoc při úrazu při práci na zahradě*

Učivo

- **základní podmínky pro pěstování rostlin** - půda a její zpracování; výživa rostlin; osivo
- **pěstování rostlin** - ze semen v místnosti, na zahradě (okrasné rostliny, léčivky, koření, zelenina aj.)
- **pěstování pokojových rostlin** – podmínky pro pěstování
- **zásady bezpečné práce s rostlinami**

PŘÍPRAVA POKRMŮ

Očekávané výstupy - 1. období

žák by měl

- *připravit samostatně jednoduchý pokrm*
- *upravit stůl pro jednoduché stolování*
- *chovat se vhodně při stolování*

Očekávané výstupy - 2. období

žák by měl

- *znát základní vybavení kuchyně*
- *připravit samostatně jednoduché pohoštění*
- *uplatňovat zásady správné výživy*
- *dodržovat pravidla správného stolování a společenského chování při stolování*
- *udržovat pořádek a čistotu pracovních ploch, dodržovat základy hygieny a bezpečnosti práce, poskytnout první pomoc při úrazu v kuchyni*

Učivo

- **základní vybavení kuchyně**
- **potravin** - výběr, nákup a skladování potravin
- **stolování** - jednoduchá úprava stolu, pravidla správného stolování
- **bezpečná obsluha spotřebičů** – základní technika v kuchyni

2. stupeň

PRÁCE S TECHNICKÝMI MATERIÁLY

Očekávané výstupy

žák by měl

- *získat základní vědomosti o materiálech, nástrojích a pracovních postupech*
- *provádět jednoduché práce s technickými materiály a dodržovat technologickou kázeň*
- *pracovat s jednoduchou technickou dokumentací, orientovat se v pracovních postupech a návodech*
- *řešit jednoduché technické úkoly s vhodným výběrem materiálů, pracovních nástrojů a nářadí*
- *organizovat svoji pracovní činnost*
- *dodržovat obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci i zásady bezpečnosti a ochrany při práci s nástroji a nářadím; poskytnout první pomoc při úrazu*

Učivo

- **materiály** - vlastnosti, užití v praxi (dřevo, kov, plasty)
- **pracovní pomůcky** - nářadí a nástroje pro ruční opracování
- **jednoduché pracovní operace a postupy, organizace práce**
- **technologické postupy** - technické náčrty, výkresy a návody
- **úloha techniky v životě člověka** - zneužití techniky, technika a životní prostředí
- **řemesla a tradice**

PRÁCE S OSTATNÍMI MATERIÁLY

Očekávané výstupy

žák by měl:

- *rozlišovat různé druhy materiálů a znát jejich vlastnosti*
- *zvolit vhodný pracovní postup v souladu s druhem zpracovávaného materiálu*
- *správně vybrat a používat vhodné pracovní nástroje a pomůcky*
- *dovést pracovní postupy k finálnímu výrobku*
- *dodržovat technologickou kázeň, zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytnout první pomoc při drobném úrazu*

Učivo

- práce s různým materiálem – podle podmínek a vybavení školy
- technologické postupy podle zpracovávaného materiálu
- základní dovednosti ručních prací
- výroba drobných oděvních a bytových doplňků

PRÁCE MONTÁŽNÍ A DEMONTÁŽNÍ

Očekávané výstupy

žák by měl

- *sestavit podle návodu, náčrtu, plánu daný model*
- *ovládat montáž a demontáž jednoduchého zařízení*
- *provádět údržbu jednoduchých předmětů a zařízení*
- *dodržovat zásady bezpečnosti a hygieny práce a bezpečnostní předpisy, poskytnout první pomoc při úrazu*

Učivo

- **stavebnice** - konstrukční, elektrotechnické; sestavování modelů; montáž a demontáž
- návod, předloha, náčrt, plán, schéma

PĚSTITELSKÉ PRÁCE, CHOVATELSTVÍ

Očekávané výstupy

žák by měl

- *volit vhodné pracovní postupy při pěstování vybraných rostlin*
- *pěstovat a ošetřovat květiny v interiéru a využívat je k výzdobě*
- *používat vhodné pracovní pomůcky a provádět jejich údržbu*
- *prokázat základní znalost chovu drobných zvířat a zásad bezpečného kontaktu se zvířaty*
- *dodržovat technologickou kázeň, zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytnout první pomoc při úrazu způsobeného zvířaty a při styku s jedovatými rostlinami*

Učivo

- **základní podmínky pro pěstování** - půda a její zpracování; výživa rostlin, ochrana rostlin a půdy
- **zelenina** - osivo, sadba, výpěstky, podmínky a zásady pěstování; pěstování vybraných druhů zeleniny
- **okrasné rostliny** - pokojové květiny; pěstování vybraných okrasných dřevin a květin; využití květin v exteriéru a interiéru; aranžování a jednoduchá vazba květin
- **ovocné rostliny** - druhy ovocných rostlin, způsob pěstování
- **léčivé rostliny, koření** - pěstování vybraných rostlin; rostliny a zdraví člověka; léčivé účinky rostlin; rostliny jedovaté; rostliny jako drogy a jejich zneužívání; alergie
- **chovatelství** - chov zvířat v domácnosti, podmínky chovu, hygiena a bezpečnost chovu; kontakt se zvířaty

PROVOZ A ÚDRŽBA DOMÁCNOSTI

Očekávané výstupy

žák by měl

- *provádět jednoduché operace platebního styku*
- *ovládat jednoduché pracovní postupy při základních činnostech v domácnosti a orientovat se v návodech k obsluze běžných spotřebičů používaných v domácnosti*
- *správně zacházet s pomůckami, nástroji, náradím a zařízením, provádět drobnou domácí údržbu*
- *používat vhodné prostředky při práci v domácnosti*
- *dodržovat základní hygienická a bezpečnostní pravidla a předpisy a poskytnout první pomoc při úrazu elektrickým proudem nebo chemikálií*

Učivo

- **finance a provoz domácnosti** - rozpočet, příjmy, výdaje, platby, hotovostní a bezhotovostní platební styk; energie, voda a jejich úspora
- **údržba v domácnosti** - údržba a úklid, prostředky, postupy, bezpečnost při styku s čisticími prostředky; údržba oděvů a textilií, postupy, prací a čisticí prostředky a zacházení s nimi; elektrická instalace v domácnosti, elektrické spotřebiče - funkce a užití, ovládání, bezpečnost provozu, ochrana a údržba; nebezpečí úrazu elektrickým proudem

PŘÍPRAVA POKRMŮ

Očekávané výstupy

žák by měl

- *používat základní kuchyňský inventář a bezpečně obsluhovat spotřebiče*
- *připravit pokrmy podle daných postupů v souladu se zásadami zdravé výživy*
- *dodržovat základní principy stolování a obsluhy u stolu*
- *dodržovat zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytnout první pomoc při úrazech v kuchyni*

Učivo

- **kuchyně** - základní vybavení, udržování pořádku a čistoty; bezpečnost a hygiena provozu
- **potraviny** - skupiny potravin; sestavování jídelníčku; způsoby konzervace
- **příprava pokrmů** - úprava pokrmů za studena; základní způsoby tepelné úpravy; základní postupy při přípravě pokrmů a nápojů; zásady zdravé výživy
- **úprava stolu a stolování** - jednoduché prostírání; obsluha a chování u stolu; slavnostní stolování v rodině; zdobné prvky a květiny na stole

SVĚT PRÁCE (pouze pro 9. ročník)

Očekávané výstupy

žák by měl

- **znát pracovní činnosti vybraných profesí a mít přehled o učebních oborech a středních školách**
- **posoudit své možnosti v oblasti profesní popřípadě pracovní orientace**
- **využít profesní informace a poradenské služby pro výběr vhodného dalšího vzdělávání**
- **být seznámen s právy a povinnostmi zaměstnanců a zaměstnavatelů**
- **prokázat v modelových situacích prezentaci své osoby při ucházení se o zaměstnání**

Učivo

- **trh práce** - povolání lidí; druhy pracovišť, charakter a druhy pracovních činností; požadavky kvalifikační, zdravotní a osobnostní
- **volba profesní orientace** - základní principy; osobní zájmy a cíle, tělesný a zdravotní stav, osobní vlastnosti a schopnosti, vlivy na volbu profesní orientace; práce s profesními informacemi a využívání poradenských služeb
- **možnosti vzdělávání** - náplň učebních a studijních oborů; informace o dalším vzdělávání
- **zaměstnání** - způsoby hledání; pohovor u zaměstnavatele; informační základna pro volbu povolání; problémy nezaměstnanosti; úřady práce; práva a povinnosti vyplývající z pracovního poměru
- **podnikání** - nejčastější formy podnikání, drobné a soukromé podnikání

6. Průřezová témata

Zařazení průřezových témat je důležité pro utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků, protože mají silný výchovný aspekt a pomohou v osobnostním a charakterovém rozvoji žáků s lehkým mentálním postižením, především pak v jejich postojích a utváření hodnotového systému. Všechna průřezová témata uvedená v RVP ZV lze do vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením zařadit s tím, že budou korespondovat s náplní a očekávanými výstupy jednotlivých vzdělávacích oblastí a oborů RVP ZV–MP I

Škola musí do vzdělávání na 1. i 2. stupni zařadit všechna průřezová témata, která nemusí být obsažena v každém ročníku. Ve svém ŠVP si škola uvedená průřezová témata obsahově upraví podle konkrétních vzdělávacích potřeb žáků a rozpracuje rozsah a způsob realizace.

Podmínkou účinnosti průřezových témat je jejich propojenost se vzdělávacím obsahem konkrétních vyučovacích předmětů.

V etapě základního vzdělávání jsou vymezena tato průřezová témata:

- **Osobnostní a sociální výchova**
- **Výchova demokratického občana**
- **Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech**
- **Multikulturní výchova**
- **Enviromentální výchova**
- **Mediální výchova**

Průřezová témata jsou uvedena v RVP ZV jako kapitola 6 na stránkách 82 – 93 a jejich zpracování je následovné:

- charakteristika tématu
- význam a postavení daného tématu v základním vzdělávání
- vztah tématu ke vzdělávacím oblastem
- přínos k rozvoji osobnosti žáků (dovednosti, schopnosti, vědomosti, postoje a hodnoty)

7. Rámcový učební plán

vzdělávací oblasti	vzdělávací obory	1. stupeň	2. stupeň
		1. - 5. ročník celkový počet týdenních hodin pro 1. stupeň	6. - 9. ročník celkový počet týdenních hodin pro 2. stupeň
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a literatura	33	19
	Cizí jazyk	-	4
Matematika a její aplikace		22	20
Informační a komunikační technologie		2	4
Člověk a jeho svět		12	-
Člověk a společnost	Dějepis	-	8
	Výchova k občanství		
Člověk a příroda	Fyzika	-	13
	Chemie	-	
	Přírodopis	-	
	Zeměpis	-	
Umění a kultura	Hudební výchova	10	8
	Výtvarná výchova		
Člověk a zdraví	Výchova ke zdraví	-	2
	Tělesná výchova	15	12
Člověk a svět práce		15	20
Průřezová témata		P	P
Disponibilní časová dotace		9	12
Celková povinná časová dotace		118	122

7.1 Poznámky k rámcovému učebnímu plánu

Rámcový učební plán (dále RUP) pro základní vzdělávání upravený pro žáky s lehkým mentálním postižením stanovuje závazně:

- začlenění vzdělávacích oblastí a vzdělávacích oborů do základního vzdělávání na 1. stupni (v 1. až 5. ročníku) a na druhém stupni (v 6. až 9. ročníku) základních škol pro žáky s mentálním postižením
- minimální časovou dotaci pro jednotlivé vzdělávací oblasti (vzdělávací obory) na daném stupni základního vzdělávání
- povinnost zařadit a realizovat průřezová témata na 1. i 2. stupni
- disponibilní časovou dotaci
- celkovou časovou dotaci na 1. a 2. stupni základního vzdělávání
- poznámky ke vzdělávacím oblastem (vzdělávacím oborům) v RUP

Celková povinná časová dotace je v RUP stanovena pro vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením na 1. stupni na **118 hodin**, pro vzdělávání na 2. stupni **122 hodin**. Celková povinná časová dotace představuje povinnou týdenní časovou dotaci na daném stupni základního vzdělávání.

V učebním plánu ŠVP a při realizaci výuky musí být dodrženy podmínky:

- nesmí být překročena celková povinná časová dotace na daném stupni (118 hod; 122 hodin)
- nesmí být překročena maximální týdenní hodinová dotace stanovená pro jednotlivé ročníky základního vzdělávání školským zákonem (1. a 2. ročník 22 hodin, 3. až 5. ročník 26 hodin, 6. až 9. ročník 32 hodin)

Celková povinná časová dotace je tvořena minimální časovou dotací pro vzdělávací oblasti (vzdělávací obory) a disponibilní časovou dotací.

Minimální časová dotace pro jednotlivé vzdělávací oblasti (vzdělávací obory) je závazná. Číslo udává, kolik hodin týdně musí škola minimálně věnovat dané vzdělávací oblasti (vzdělávacím oborům) na příslušném stupni základního vzdělávání.

Disponibilní časová dotace, je určena k posílení časové dotace vzdělávacích oblastí (vzdělávacích oborů) nad rámec vymezené minimální časové dotace, k vytváření nabídky volitelných předmětů, předmětů speciální péče, případně k vytvoření nových předmětů vycházejících ze vzdělávacích obsahů vzdělávacích oborů.

Na základě RUP vytvářejí školy učební plán svého školního vzdělávacího programu. Obsahovou náplň vzdělávacích oborů přizpůsobí profilaci školy, regionálním zvláštnostem a schopnostem žáků. Při tvorbě učebního plánu respektují vymezení RUP a zásady pro zpracování školního vzdělávacího programu.

7.2 Poznámky ke vzdělávacím oblastem

Jazyk a jazyková komunikace

- vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura je realizován ve všech ročnících základního vzdělávání.
- vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura má komplexní charakter a je členěn do složek: Komunikační a slohová výchova, Jazyková výchova a Literární výchova
- řečová výchova a psaní je součástí Komunikační a slohové výchovy a může se realizovat v menších časových celcích nebo jako samostatná hodina.
- vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Cizí jazyk je zařazen povinně na 2. stupni. Přednostně musí být nabídnuta výuka anglického jazyka.

Matematika a její aplikace

- vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Matematika a její aplikace je realizován ve všech ročnících základního vzdělávání
- rýsování je součástí Matematiky a může být zařazeno jako samostatný předmět v 8. a 9. ročníku základního vzdělávání

Informační a komunikační technologie

- vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Informační a komunikační technologie je realizován na 1. i 2. stupni základního vzdělávání

Člověk a jeho svět

- vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Člověk a jeho svět je realizován ve všech ročnících 1. stupně základního vzdělávání
- vzdělávací obsah vzdělávacího oboru lze realizovat jako jeden předmět nebo jej rozdělit na více předmětů

Člověk a společnost

- vzdělávací obsah vzdělávacích oborů Dějepis a Výchova k občanství je realizován pouze na 2. stupni základního vzdělávání

Člověk a příroda

- vzdělávací obsah vzdělávacích oborů Fyzika, Chemie, Přírodopis a Zeměpis je realizován pouze na 2. stupni základního vzdělávání

Umění a kultura

- vzdělávací obsah vzdělávacích oborů Hudební výchova a Výtvarná výchova je realizován ve všech ročnících základního vzdělávání

Člověk a zdraví

- vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Tělesná výchova je realizován ve všech ročnících základního vzdělávání; časová dotace pro tělesnou výchovu je 3 hodiny týdně
- Zdravotní tělesná výchova je součástí vzdělávacího obsahu vzdělávacího oboru Tělesná výchova, jejíž prvky jsou preventivně využívány v hodinách tělesné výchovy pro všechny žáky nebo jsou zadávány žákům se zdravotním oslabením místo činností, které jsou kontraindikací jejich oslabení; současně je povinností školy nabídnout Zdravotní tělesnou výchovu žákům s přechodně či trvale změněným zdravotním stavem (III. zdravotní skupina) podle potřeby na 1. i 2. stupni základního vzdělávání v samostatných hodinách Zdravotní tělesné výchovy (předmět speciální péče), kam mohou být zařazeni žáci i z více ročníků
- vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví je realizován pouze na 2. stupni základního vzdělávání, na 1. stupni je zařazen do vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět

Člověk a svět práce

- vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Člověk a svět práce je realizován ve všech ročnících základního vzdělávání
- vzdělávací obsah všech tematických okruhů daných pro 1. i 2. stupeň základního vzdělávání je pro školu povinný
- tematický okruh Svět práce je určen žákům 9. ročníků

Průřezová témata

- průřezová témata tvoří povinnou součást základního vzdělávání žáků
- vybraná průřezová témata musí být zařazena na 1. i 2. stupni, ale nemusí být obsažena v každém ročníku

Disponibilní časová dotace

- využití disponibilní časové dotace je plně v kompetenci ředitele školy
- využití celé disponibilní časové dotace v učebním plánu ŠVP je závazné
- disponibilní časová dotace je určena:
  - a) k posílení časové dotace jednotlivých vzdělávacích oblastí a vzdělávacích oborů nad rámec závazného minima (k posílení jedné vzdělávací oblasti či vzdělávacího oboru – profilace školy, zaměření a složení třídy; k posílení více vzdělávacích oblastí či vzdělávacích oborů)
  - b) k vytvoření volitelných předmětů, jejichž obsah musí navazovat na příslušnou vzdělávací oblast (vzdělávací obor); nejkratší možné časové období pro zařazení volitelného předmětu je jedno pololetí; do skupiny mohou být podle charakteru předmětu zařazeni žáci i z více ročníků
  - c) k zařazení předmětů speciální péče (zdravotní tělesná výchova, logopedická péče a další předměty kompenzačního a reedukačního charakteru)
  - d) k zařazení a vytvoření nových předmětů, které musí navazovat na obsah vzdělávací oblasti (vzdělávacího oboru)
  - e) k realizaci průřezových téma

8. Materiální, personální, hygienické, organizační a jiné podmínky pro uskutečňování RVP ZV upraveného pro žáky s mentálním postižením

Vzdělávání vycházející z RVP ZV a jeho přílohy RVP ZV-MP by mělo být podpořeno odpovídajícími podmínkami. V souladu s koncepčními vzdělávacími dokumenty, obecně platnými předpisy a normami, vzdělávacími potřebami žáků a potřebami pro pedagogickou činnost učitelů jsou vymezeny **materiální, personální, hygienické, organizační a jiné podmínky**.

Uvedené podmínky představují **optimální stav**, se kterým by se měly jednotlivé školy poměřovat a k němuž by se měly s podporou zřizovatele postupně přibližovat a dále jej rozvíjet.

Při vytváření podmínek na konkrétní škole je vhodné zvažovat:

- speciálně vzdělávací potřeby žáků a míru podpůrných opatření
- potřeby učitelů
- kvalitu, funkčnost a estetičnost prostředí ve škole
- optimalizaci sociálních vztahů
- efektivitu vzdělávání žáků
- realizaci zájmových činností
- spolupráci se všemi účastníky a partnery vzdělávacího a výchovného procesu (lékaři a školská poradenská zařízení)

Prostorové a materiální podmínky:

- kmenové (univerzální) učebny vybavené víceúčelovým a funkčním zařízením
- speciální učebny a prostory
  - jazykové, ICT, fyzikální, chemické, přírodopisné, zeměpisné, pro hudební a výtvarnou výchovu aj. vybavené speciálním nábytkem, (laboratorními) přístroji, nástroji, materiálem a pomůckami, audiovizuální technikou
  - tělovýchovné (i přírodní a pronajaté) vybavené bezpečným povrchem, náradím a náčiním
  - pracovní (dílny, kuchyně, pozemky pro zahradnickou činnost) vybavené vhodnými přístroji, náradím atd.
- prostory pro uložení pomůcek a přípravou práci učitele (kabinety), vybavené odpovídajícím úložným nábytkem a pomůckami pro výuku v jednotlivých vzdělávacích oblastech a vhodným zařízením pro přípravu učitele a jeho odpočinek
- studijní zóny pro aktivní využití volného času (další studium a sebevzdělávání žáků i učitelů) - knihovny a studovny, informační a komunikační centra
- pracovní, relaxační prostory a prostory pro nenáročnou pohybovou aktivitu - pro společné i individuální tvořivé činnosti a pro společnou či individuální relaxaci (pro žáky i učitele)
- prostory pro hromadné setkávání žáků celé školy či většího počtu tříd (sály, auly, výstavní prostory či jiné prostory tomu přizpůsobené)
- prostory pro zájmovou činnost po vyučování (družiny, kluby), vybavené pracovním a odpočinkovým nábytkem, pomůckami pro aktivní i pasivní relaxaci a pro učení
- prostory pro odkládání oděvu a obuvi (šatny), včetně prostor pro převlékání žáků před tělesnou výchovou a po ní v počtu, který odpovídá počtu cvičišť, návaznému střídání žáků, oddělené činnosti chlapců a děvčat
- prostory pro osobní hygienu žáků a učitelů - WC a umývárny, vybavené dostatečným počtem hygienických zařízení odpovídajících fyziologickým potřebám daného věku a příslušným normám
- prostory pro společné stravování k tomuto účelu náležitě vybavené a respektující hygienické normy a věkové zvláštnosti žáků

- prostory určené k ošetření úrazu a ke krátkodobému pobytu zraněného, popřípadě k poskytnutí další pomoci při zdravotních problémech
- prostory (pracovny) pro další pedagogické a nepedagogické pracovníky školy (ředitel, zástupce ředitele, hospodářka, správce sítě aj.), vybavené účelným zařízením a komunikační technikou
- učebnice, didaktické pomůcky, informační a komunikační technika a další potřeby a pomůcky (např. pomůcky pro tělesnou výchovu, pracovní vyučování, hudební a výtvarnou výchovu) umožňující efektivní vyučování a podporující aktivitu a tvořivost žáků
- další pomocné prostory pro zajištění chodu školy (sklady, prostory pro třídění odpadu aj.)

Podmínky pro hygienické a bezpečné vzdělávání a život školy:

- vhodná struktura pracovního a odpočinkového režimu žáků a učitelů s dostatkem relaxace a aktivního pohybu
- vhodný režim vyučování s ohledem na hygienu učení a věk žáků
- vhodný stravovací a pitný režim (podle věkových a individuálních potřeb žáků)
- zdravé prostředí učeben a ostatních prostorů školy - podle platných norem (odpovídající světlo, teplo, bezhlučnost, čistota, větrání, velikost sedacího a pracovního nábytku, hygienické vybavení prostorů)
- dodržování zákazu kouření, pití alkoholu a požívání jiných škodlivin ve škole a jejím okolí
- ochrana žáků před úrazy
- výrazné označení všech nebezpečných předmětů a částí využívaných prostorů; pravidelná kontrola zařízení z hlediska jejich bezpečnosti
- dostupnost prostředků první pomoci (vybavené lékárničky), kontaktů na lékaře či jiné speciální služby, praktická dovednost učitelů poskytovat první pomoc

Psychosociální podmínky:

- vytváření pohody prostředí, zdravého učení a otevřeného partnerství jak mezi žáky a učiteli, tak mezi učiteli a vedením školy
- vzdělávání propojené se skutečným životem - osvojování si toho, co má pro žáky praktický smysl, co vede k praktické zkušenosti
- věková přiměřenost a motivující hodnocení - respekt k individualitě žáků, hodnocení v souladu s individuálními možnostmi a pokrokem, dostatek zpětné vazby, tolerantnost k chybám a omylům
- naplnění potřeb žáků - všestranný prospěch žáka je hlavním momentem v přípravě a realizaci vzdělávání
- příznivé sociální klima - otevřenost a partnerství v komunikaci, úcta, tolerance, uznání, empatie, spolupráce a pomoc druhému, sounáležitost se třídou, školou
- ochrana žáků před násilím, šikanou a dalšími patologickými jevy
- spoluúčast žáků na vzdělávání a životě školy, která přechází do modelu demokratického společenství - budování komunity na principech svobody, odpovědnosti, stability společných pravidel, spravedlnosti, spolupráce
- včasná informovanost o věcech uvnitř školy i mimo ni
- respekt k potřebám jedince a jeho osobním problémům

Personální podmínky:

- pedagogičtí pracovníci s předepsanou odbornou a pedagogickou způsobilostí, schopní podílet se i na dalších činnostech ve škole
- pedagogičtí pracovníci s potřebnými profesními dovednostmi - komunikativní ve směru k žákům, jejich rodičům, ostatním pedagogům a odborníkům zajišťujícím pro školu speciální služby, schopní provádět pedagogickou diagnostiku a účinně ji využívat ve vzdělávání žáků, průběžně se vzdělávat, hodnotit a modifikovat svou činnost
- nabídka odborné pomoci žákům a jejich rodičům - speciální pedagog, psycholog, asistent atd.

- pedagogický sbor schopný týmové práce, vzájemně vstřícné komunikace a spolupráce
- řídicí pracovníci s výraznými manažerskými, organizačními i pedagogickými schopnostmi, schopní vytvářet motivující a zároveň náročné profesionální klima, usilující o neustálý odborný a profesní růst svůj i svých podřízených, s koncepčním myšlením a stylem práce, schopní poradit, ale i zaštitit učitele vůči negativním vnějším vlivům

Organizační podmínky:

- účast všech učitelů na přípravě a realizaci ŠVP ZV
- základní pravidla života školy (pro žáky, učitele, jiné uživatele školy), způsoby projednávání problémů se žáky a jejich rodiči
- optimální režim výuky v souladu s věkovými možnostmi a potřebami žáků, ve shodě s obsahem vzdělávání a vhodnými způsoby učení, s návazností povinného a nepovinného vzdělávání
- optimální režim života školy v souladu s věkovými potřebami žáků a jejich bezpečností (režim odpočinku, pohybový režim, stravovací a pitný režim, dodržování hygieny, zájmová činnost, mimořádné situace)

Podmínky spolupráce školy a rodičů žáků:

- funkční a neustále aktualizovaný systém informací směrem k žákům, k učitelům, k vedení školy, k rodičům, partnerům školy a mezi jednotlivými aktéry vzdělávání navzájem
- styk s rodiči žáků a jinou veřejností (např. školskou radou) - seznamování se záměry školy, s cíli, způsoby výuky, hodnocením žáků, s pravidly života školy, vzájemné hledání při řešení problémů žáků
- vzdělávací strategie otevřená vůči rodičům
- prostor pro vznik a fungování samosprávného orgánu rodičů
- prostor pro setkávání učitelů s rodiči
- poradní servis pro rodiče ve výchovných otázkách
- informace o jednotlivých žácích potřebné pro individuální formy vzdělávání
- možnost účasti rodičů ve výuce a na výchovných a vzdělávacích činnostech organizovaných školou
- vytváření společenských vztahů školy a veřejnosti

Za zcela **nezbytné** materiální a prostorové podmínky je třeba považovat:

- kmenovou učebnu pro každou třídu vybavenou funkčním zařízením
- speciální učebny a prostory nebo kmenové učebny upravené pro speciální výuku: cizího jazyka, ICT, přírodovědných a společenskovědných předmětů, pro výuku hudební výchovy, výtvarné výchovy a pracovní činnosti, prostory (vlastní či pronajaté) pro zajištění povinné TV
- prostory pro uložení pomůcek a přípravnou práci učitele
- prostory pro nenáročnou pohybovou aktivitu v průběhu vyučování a pro zájmovou činnost po vyučování
- prostory pro hromadné setkávání žáků celé školy (vlastní či pronajaté)
- prostory pro odkládání oděvu a obuvi (šatny), včetně prostor pro převlékání žáků před tělesnou výchovou a po ní v počtu, který odpovídá počtu cvičících žáků a oddělené činnosti chlapců a děvčat
- prostory pro osobní hygienu žáků a učitelů - WC a umývárny, vybavené dostatečným počtem hygienických zařízení odpovídajících příslušným normám
- prostory pro společné stravování (ve vlastní nebo jiné blízké škole)
- prostory určené k ošetření úrazu a ke krátkodobému pobytu zraněného, popřípadě k poskytnutí další pomoci při zdravotních problémech
- učebnice, didaktické pomůcky, informační a komunikační technika a další potřeby a pomůcky umožňující efektivní vyučování a podporující aktivitu a tvořivost žáků

Ostatní podmínky (organizační, personální, bezpečnostní) nevyžadují většinou specifické nároky na finanční zabezpečení a rozdíl mezi nezbytnou a optimální úrovní je spíše v kvalitě jejich naplňování.

9. Zásady pro zpracování školního vzdělávacího programu

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání (ŠVP) je školský dokument, který v souladu se školským zákonem zpracovává podle RVP ZV, případně podle jeho přílohy RVP ZV-MP, každá škola realizující základní vzdělávání⁵. ŠVP vychází z konkrétních vzdělávacích záměrů školy, zohledňuje potřeby a možnosti žáků, reálné podmínky a možnosti školy a oprávněné požadavky rodičů nebo zákonných zástupců žáků. Má na zřeteli postavení školy v regionu i sociální prostředí, ve kterém bude vzdělávání probíhat. Vzdělávací proces na konkrétní škole se pak uskutečňuje podle ŠVP, který si škola vypracovala.⁶

Ředitel školy odpovídá za vypracování ŠVP v souladu s RVP ZV-MP. Koordinuje práci na tvorbě ŠVP nebo může funkci koordinátora pověřit svého zástupce nebo jiného člena pedagogického sboru. Samotná příprava ŠVP je výrazem pedagogické autonomie i odpovědnosti celé školy za způsob a výsledky vzdělávání. Proto se na zpracování jednotlivých částí ŠVP podílejí všichni učitelé příslušné školy a jsou také spoluodpovědní za realizaci ŠVP v podmínkách dané školy.

ŠVP stanovuje (zveřejňuje) ředitel školy po projednání se školskou radou, která se vyjadřuje i k realizaci vzdělávání podle tohoto programu. ŠVP je součástí povinné dokumentace školy, musí být zpřístupněn veřejnosti, aby se každý zájemce měl možnost seznámit s obsahem programu, aby do něj mohl každý nahlížet a pořizovat si z něj opisy a výpisy, popřípadě požádat o kopii.⁷

Zásady stanovené pro zpracování školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání

ŠVP:

- je zpracováván v souladu s RVP ZV-MP pro celé období základního vzdělávání nebo pro jeho část, tj. pro ročníky, ve kterých daná škola realizuje základní vzdělávání
- zajišťuje rovnoprávný přístup k základnímu vzdělávání pro všechny žáky s povinností školní docházky a přihlíží k jejich vzdělávacím potřebám a možnostem
- umožňuje realizaci diferencovaného a individualizovaného vyučování pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami i pro žáky mimořádně nadané, pokud to vzdělávání těchto žáků vyžaduje
- vytváří předpoklady pro realizaci vzdělávacího obsahu s ohledem na věkové zvláštnosti žáků, a tím pro postupné utváření a rozvíjení klíčových kompetencí
- vede k naplňování cílů základního vzdělávání stanovením výchovných a vzdělávacích strategií na úrovni školy a k naplňování cílového zaměření vzdělávacích oblastí stanovením výchovných a vzdělávacích strategií na úrovni vyučovacích předmětů
- je zpracován tak, aby umožňoval učitelům rozvíjet tvořivý styl práce a neomezoval je při uplatnění případných časových i metodických odlišností, které vycházejí ze zkušeností učitelů s efektivními způsoby výuky a z konkrétních potřeb žáků
- je vytvářen jako relativně stálý materiál, jehož případné změny v učebním plánu a v učebních osnovách nesmí zasáhnout negativně do vzdělávání žáků v určitém započatém „cyklu“
- dodržuje stanovenou strukturu

---

⁵ Povinnost zpracovat ŠVP vychází ze znění školského zákona.

⁶ ŠVP je povinným dokumentem pro realizaci základního vzdělávání.

⁷ Vychází ze znění školského zákona.

Struktura ŠVP a obsah jednotlivých částí

1. Identifikační údaje

- název vzdělávacího programu
(oficiální název, z něhož musí být zřejmé, že jde o ŠVP pro základní vzdělávání; může být připojen i název motivační, který vyjádří výchovné nebo vzdělávací zaměření školy)
- předkladatel
(název a adresa školy; jméno ředitele; kontakty)
- zřizovatel školy
(název a adresa; kontakty)

2. Charakteristika školy a školního vzdělávacího programu

- stručná charakteristika školy
(základní údaje o škole, které jsou důležité pro vymezení vzdělávacích záměrů - úplnost a velikost školy, její umístění, materiální, prostorové, technické a jiné podmínky; charakteristika žáků a pedagogického sboru; mezinárodní spolupráce, dlouhodobé projekty apod.; způsoby spolupráce se školskou radou, rodiči žáků nebo zákonnými zástupci, místními i regionálními partnery, školskými poradenskými zařízeními a jinými institucemi)
- charakteristika školního vzdělávacího programu
(společné výchovné a vzdělávací strategie na úrovni školy, kterými chce škola směřovat k cílům základního vzdělávání a tím k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků; zaměření školy ve shodě s potřebami a zájmy žáků; společné postupy a organizační zajištění potřebné pro uskutečňování výchovných a vzdělávacích strategií školy; konkrétní informace o zabezpečení výuky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (žáci s dalším postižením mimo postižení mentálního a žáků mimořádně nadaných)

3. Učební plán

- učební plán pro 1. a 2. stupeň
(tabulace respektující RUP s výrazným oddělením 1. a 2. stupně; výčet povinných a povinně volitelných vyučovacích předmětů s hodinovými dotacemi v jednotlivých ročnících; celkové počty hodin v jednotlivých ročnících a celkové počty hodin za 1. a 2. stupeň)
- poznámky k učebnímu plánu
(organizační podmínky realizace jednotlivých povinných vyučovacích předmětů, povinně volitelných vyučovacích předmětů, průřezových témat a nepovinných vyučovacích předmětů; popis organizačních forem jiných než vyučovací hodina).

4. Učební osnovy

- název vyučovacích předmětů
- charakteristika vyučovacích předmětů
(obsahové, časové a organizační vymezení vyučovacích předmětů; společné výchovné a vzdělávací strategie na úrovni vyučovacích předmětů, kterými chce škola naplňovat cílové zaměření vzdělávací oblasti, a tím směřovat k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků; začlenění průřezových témat)
- vzdělávací obsah vyučovacích předmětů
(distribuce a rozpracování očekávaných výstupů z RVP ZV-MP do ročníků, případně do delších časových úseků⁸; výběr a rozpracování učiva z RVP ZV-MP do ročníků, případně do delších časových úseků ve vazbě na očekávané výstupy; mezipředmětové

---

⁸ Rozpracování je možné především u vyučovacích předmětů vycházejících ze vzdělávacích oborů oblasti Umění a kultura, Člověk a zdraví, Člověk a svět práce.

souvislosti, tematické okruhy realizovaných průřezových témat; další poznámky upřesňující realizaci vzdělávacího obsahu)

5. *Hodnocení žáků a autoevaluace školy*

- pravidla pro hodnocení žáků
(vymezení způsobů hodnocení - klasifikací, slovně, stanovení kritérií hodnocení)
- autoevaluace školy a její evaluační činnost⁹
(cíle, nástroje a kritéria autoevaluace školy a časové rozvržení evaluačních činností)

---

⁹ Výsledky autoevaluace školy jsou východiskem pro plánování rozvoje školy.

ČÁST D

10. Slovník použitých výrazů z oblasti speciální pedagogiky¹⁰

autismus – vývojová ›pervazivní porucha, která se projevuje neschopností jedince navazovat sociální vztahy, komunikovat a absencí jeho představitosti, tyto příznaky bývají provázeny omezeným okruhem zájmů, neúčelným repetitivním (stále se opakujícím) chováním a bizarními rituály

integrace – sjednocení, spojení - pojem označující včlenění postiženého jedince do společnosti, kdy je plně respektována odlišnost a rovnoprávnost tohoto jedince; v pedagogické teorii se rozumí pojmem integrace vzdělávání postižených žáků společně s jejich nepostiženými vrstevníky

kognitivní procesy – poznávací procesy tvořící podstatu učení, jsou součástí intelektuálního vývoje člověka, zahrnují smyslové poznávání, představy a obrazotvornost, myšlení, paměť, učení, někdy je k nim řazena i řeč a pozornost

kompensace – speciálně pedagogické metody a postupy, kterými se zlepšuje a zdokonaluje výkonnost jiných funkcí než funkce postižené a představují aktivní způsob k vyrovnání handicapu a snahy o dosažení úrovně běžné populace daného věku

kompensační metody – soustavně rozvíjejí výkonnost neporušených funkcí a náhradu za funkci porušenou nebo zcela vyřazenou

mentální postižení (mentální retardace) - snížení rozumových schopností, vzniklé v důsledku organického poškození mozku nebo nedostatečnosti mozkových funkcí, projevuje se sníženou úrovní ›kognitivních procesů, odlišným vývojem některých psychických funkcí a nižší sociální adaptibilitou; individuální modifikace uvedených příznaků závisí na hloubce a rozsahu mentálního postižení, na míře postižení jednotlivých funkcí a na úrovni psychického vývoje; Světová zdravotnická organizace (WHO) dělí mentální retardaci (postižení) do šesti základních kategorií:

- *lehká mentální retardace* – mentální postižení (IQ 50 – 69) snížení rozumových schopností v důsledku organického poškození mozku; u takto postižených jedinců dochází k zaostávání duševního vývoje i když většina z nich dosáhne úplné nezávislosti v osobní péči a v domácích praktických dovednostech
- *středně těžká mentální retardace* – mentální postižení (IQ 35 – 49), základy čtení psaní a počítání, v dospělosti jsou lidé takto postižení obvykle schopni vykonávat jednoduché pracovní úkony pod dohledem, někteří postižení jsou schopni jednoduché konverzace, často se v souvislosti s mentálním postižením vyskytují i další přidružená postižení jako jsou neurologická onemocnění, epilepsie, tělesná postižení a autismus
- *těžká mentální retardace* – mentální postižení (IQ 20 – 34) – velká část jedinců trpí poruchami motoriky a dalšími vadami, které souvisí s poškozením centrálního nervového systému; možnosti výchovy a vzdělání takto postižených osob jsou omezené, v současné době jsou vzdělávání podle Rehabilitačního vzdělávacího programu pomocné školy
- *hluboká mentální retardace* – (IQ nižší než 20), nízká míra rozvinutosti psychických funkcí, zejména pozornosti, ale i volných vlastností potřebných k systematickému osvojování učiva, možnosti výchovy a vzdělávání jsou velmi omezené
- jiná mentální retardace
- nespecifikovaná mentální retardace

pervazivní porucha – prostupující celou osobnost, projevující se ve všech funkčních oblastech

---

¹⁰ Rozšiřuje slovník v RVP ZV.

postižení více vadami - za postiženého více vadami se považuje dítě, resp. žák postižený současně dvěma nebo více na sobě kauzálně nezávislými druhy postižení, z nichž každé by jej vzhledem k hloubce a důsledkům opravňovalo k zařazení do školy pro příslušný typ postižení

předměty speciální péče - výuka předmětů speciální péče se zajišťuje v základních školách pro daný typ postižení, podle potřeb jednotlivých žáků, vždy na doporučení příslušného odborníka v rozsahu, který umožňují podmínky školy v rámci platných předpisů; jedná se především o individuální logopedickou péči, znakový jazyk, zdravotní tělesnou výchovu, prostorovou orientaci a samostatný pohyb ZP, zrakovou stimulaci, práci s kompenzačními pomůckami, rozumovou a smyslovou výchovu apod.

redukace – speciálně pedagogické metody a postupy, kterými se zdokonaluje výkonnost v oblasti postižené funkce

rehabilitace (v pedagogickém smyslu) – speciálně pedagogické metody a postupy, kterými se upravují společenské vztahy, obnovují narušené praktické schopnosti a dovednosti a možnosti seberealizace jedince s postižením

speciálně pedagogická diagnostika - vědní disciplína zaměřena na zjišťování individuálních schopností a možností jedince s postižením, účelem diagnostiky je určit možnosti vzdělávání těchto jedinců a prostředky pro speciální výchovu v rodině, škole a při mimoškolních aktivitách

speciálně pedagogické metody - zaměřují se na prevenci, překonání nebo zmírnění důsledku postižení, mezi základní speciálně pedagogické metody patří *edukace, kompenzace, redukace a rehabilitace*